

BBABAC Bacheloroppgave med forskningsmetode

«Hvordan kan ettervern påvirke barnevernsbarn sin overgang til voksenlivet?».

Litteraturstudium

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Stavanger universitet

Bachelor i barnevern

Kandidatnummer: 5025

Antall ord: 13080

Vår 2021

Innholdsfortegnelse

1.0 Introduksjon	4
1.1 Bakgrunn for valg av tema.....	4
1.2 Oppbygging av oppgaven.....	5
1.3 Presentasjon av problemstilling.....	5
1.4 Avgrensning.....	6
1.5 Hensikt med studien.....	6
1.6 Begrepsavklaringer.....	7
2.0 Teori	8
2.1 Hva er ettervern?.....	8
2.2 Juridiske føringer og medvirkning.....	9
2.3 Relasjonens betydning.....	11
2.4 Livsløpsteori.....	12
2.5 Resiliensteori.....	12
2.6 Tverrfaglig samarbeid.....	13
3.0 Metode	14
3.1 Valg av metode.....	14
3.2 Litteraturstudium som metode.....	15
3.3 Søkeprosessen.....	15
3.4 Valg av søkeord.....	16
3.5 Strukturerte søk (tabell).....	17
3.6 Snøballmetoden.....	18
3.7 Tematisk analyse.....	18
3.8 Studiens troverdighet.....	19
3.9 Kildekritikk.....	19
3.10 Litteraturmatrise.....	21
4.0 Presentasjon av funn	22
4.1 Overgangen til voksenlivet.....	22
4.1.1 Barneverntjenesten sitt ansvarsområde.....	22
4.1.2 Hvilke behov har ungdommene i overgangsfasen.....	23
4.1.3 Faktorer som ligger til grunn for positiv overgang til voksenlivet.....	24
4.1.4 Overføring til NAV.....	24
4.2 Juridiske føringer.....	26

4.2.1 Mangelfull informasjon og medvirkning.....	26
4.2.2 Når ungdommen ikke ønsker ettervern	26
4.2.3 Styrket rett til ettervern	27
5.0 Drøfting	28
5.1 Overgangen til voksenlivet	28
5.1.1 Barneverntjenestens ansvarsområde.....	28
5.1.2 Hvilke behov har ungdommene i overgangsfasen?.....	29
5.1.3 Faktorer som ligger til grunn for positiv overgang til voksenlivet	31
5.1.4 Overføring til NAV	31
5.2 Juridiske føringer	33
5.2.1 Manglende informasjon og medvirkning.....	33
5.2.2 Når ungdommen ikke ønsker ettervern	35
5.2.3 Styrket rett til ettervern	36
6.0 Avslutning.....	37
Litteraturliste	39

1.0 Introduksjon

Denne oppgaven handler om hvordan ettervern kan påvirke barnevernsbarns overgang til voksenlivet. Når ungdommer med barnevernserfaring har blitt 18 år og myndig, endres den juridiske status fra å være under offentlig omsorg til å være ansvarlig for eget liv. Det betyr at de skal over i en fase med selvstendigjøring og løsrivelse. Flere ungdommer opplever denne fasen som krevende og uoversiktlig (Storø, 2012, s. 11). Barneverntjenesten kan tilby unge som har hatt barnevernstiltak fram til de blir myndige, videre tiltak i form av ettervern frem til de fyller 25 år. Dette kommer til uttrykk i lov 17. juli nr. 100. 1992 om barneverntjenester, heretter barnevernloven (bvl) i §1-3, annet ledd. Aldersgrensen for rett til ettervern ble utvidet fra 23 til 25 år med virkning fra 1. januar 2021 (2019–2020), s. 13 - 14). Dette er en endring som organisasjonen Landsforeningen for barnevernsbarn har kjempet for i mange år. Organisasjonen ble opprettet i 1997 og siden den gang har de jobbet for å styrke rettighetene for at barnevernsbarn kan motta bedre ettervern (barnevernsbarna, 2021).

Ungdommer i barnevernet har ofte opplevd omsorgssvikt i ulike varianter og har trolig lite erfaringer med å orientere seg i samfunnet, ta egne vurderinger og sette de beste grensene for seg selv. På bakgrunn av dette har de kanskje ikke de beste forutsetninger for å klare seg selv i en selvstendig tilværelse (Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet, 2018). Flere har derfor behov for trygge og stabile omgivelser for å utvikle selvstendighet og mestre overgangen til å bli voksen. Ved et godt tilrettelagt ettervernstilbud får ungdommene bedre muligheter for mestring av den selvstendige tilværelsen. Gjennom erfaring fra jobb har jeg sett viktigheten av et godt ettervern. I viten om at jeg i min rolle som barnevernspedagog vil følge barnevernsbarn i overgangen er dette noe jeg ønsker å se nærmere på. Dette utdypes i bakgrunn for valg av tema.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Interessen for ettervern har oppstått etter at jeg begynte å jobbe på en barnevernsinstitusjon. Jeg har fått kjennskap til og erfart hvor viktig ettervern kan være for enkelte ungdommer og eventuelle konsekvenser dersom tilbudet ikke er tilstrekkelig. Ungdommer med barnevernserfaring har ofte et mer sårbart familienettverk og dette kan resultere i at de har et større behov for hjelp, veiledning og støtte (Storø, 2012, s. 11).

Den første nasjonale kartleggingen av ettervern ble utgitt i 2008 «Forskningskunnskap om ettervern» og er gjennomført av Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

Siden den gang har det blitt utgitt andre rapporter og bøker for å sette søkelys på de utfordringer som barnevernsbarn møter på vei ut av barnevernet (Clausen & Kristofersen, 2008; Storø, 2012, Backe-Hansen, et al., 2014; Paulsen, et al., 2020). Forskningen er likevel begrenset på dette området. Ved å øke forskningsinnsatsen kan det bidra til mer kunnskap og kompetanse slik at vi kan utforske hvilke behov de unge har og hvordan disse kan imøtekommes.

Gjennom barnevernspedagogutdanningen har jeg lært mye om barn og ungdom som er på vei inn i barnevernet, men det har vært lite fokus på de som er på vei ut. Når ungdommer er under barnevernets omsorg, er det barneverntjenestens oppgave å forberede dem på å bli selvstendige individer som skal bidra i samfunnet. I emnebeskrivelsen til studiet står det at studentene skal tilrettelegge og tilby likeverdige tjenester for barn og unge som står i fare for å utvikle sosiale eller psykiske problemer, samt bidra til å forbedre og sikre gode levekår for dem gjennom målrettet arbeid (Universitet i Stavanger, 2021). Min litteraturstudie ønsker å vise at ettervern er en viktig del av denne tilretteleggingen.

1.2 Oppbygging av oppgaven

Jeg har introdusert oppgaven og presentert bakgrunnen for valg av tema. I de neste avsnittene formuleres problemstillingen og avgrensning. Før hensikten med studien redegjøres. Sentrale begreper i oppgaven blir definert i punkt 1.6. I kapittel 2 presenteres relevant teori og det benyttes forskning i tillegg til annen litteratur. I kapittel 3 begrunnes hvilken forskningsmetode som er valgt og hvordan søkeprosessen og innhenting av data har foregått. Det vises til hvordan tematisk analyse er brukt for å kategorisere, analysere og tolke de valgte artiklene for oppgaven. Det er lagt ved tabeller som fremviser søkene i vitenskapelige databaser. Til slutt i dette kapittelet belyses studiens troverdighet, kildekritikk og utfordringer ved den valgte metoden. Kapittel 4 tar for seg presentasjon av funn som er delt inn i tema og kategorier, med påfølgende drøfting i kapittel 5 hvor teorien blir satt opp mot funn i valgte artikler. Kapittel 6 er avslutningen på oppgaven, her blir sentrale funn oppsummert.

1.3 Presentasjon av problemstilling

Barnevernsbarn kommer ofte fra hjem med manglende trygghet, forutsigbarhet og stabilitet. Dette gjør det krevende når de skal begi seg ut på voksenlivet, som kan være en fase med mange endringer og forventninger på kort tid (Backe-Hansen, 2021). I rollen som kommende

barnevernspedagog, skal jeg møte disse ungdommene med utfordringer de har. Derfor ønsker jeg å få bedre innsikt i hvordan ungdommene opplever prosessen fra å være under barnevernets omsorg til selvstendig tilværelse. Følgende problemstilling er derfor utarbeidet: «*Hvordan kan ettervern påvirke barnevernsbarn sin overgang til voksenlivet?*»

1.4 Avgrensning

I utgangspunktet ønsket jeg å se på hele spekteret fra tidlig innsats, før myndighetsalder til ettervern etter fylte 18 år. Dette ble omfattende og det ble nødvendig med avgrensning. Det er derfor gjort et utvalg av litteratur som anses som relevant for å besvare problemstillingen. Hovedfokuset er derfor ettervern etter myndighetsalder.

Det er mange teorier som kan være relevante og bruke i oppgaven, men jeg har valgt å fokusere på livsløpsteori og resiliensteori. De tar for seg ulike faser, hvordan erfaringer i de ulike fasene og overganger henger sammen og motstandsdyktighet i disse.

Ettervern kan tilbys fra flere instanser, men denne oppgaven vektlegger tilbudet som barneverntjenesten og Arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV) gir. For å få et helhetlig bilde av hvordan barnevernsbarna opplever overgangen til voksenlivet, inkluderes både hjelpetiltak og omsorgstiltak (Paulsen, et al., 2020, s. 91). Tiltakene som nevnes i oppgaven er de ungdommene i intervjuene opplyser at de har eller får tilbud om.

I litteratursøket ble det funnet relevant forskning fra ulike land, men jeg har valgt å bruke norsk forskning. I to av artiklene er sosialarbeidernes syn på ettervern også fremmet, dette nevnes i oppgaven, men hovedvekten legges på barnevernsbarnas synspunkter.

Den utvidede retten til ettervern fra 23 til 25 år var ikke vedtatt da mine valgte artikler ble publisert. Endringen er derfor ikke beskrevet i presentasjon av funn, men velger å nevne lovendringen i introduksjon og drøfting da den er relevant for oppgaven.

1.5 Hensikt med studien

Formålet med litteraturstudien er å undersøke hvordan ettervern påvirker barnevernsbarns overgang til voksenlivet. Dette studeres gjennom relevante forskningsartikler, faglitteratur, rapporter og pensum som belyser temaet. Målet er at funnene kan bidra til økt kunnskap som fører til at barneverntjenesten, NAV, miljøterapeuter og andre relevante instanser kan få bredere forståelse for de unges erfaringer med overgangen til selvstendig tilværelse.

Informasjonen som fremlegges kan også være nyttig for de unge voksne som berøres av ettervernet. Ved økt innsikt og kunnskap kan det tilrettelegges for bedre ettervern for ungdommer som skal begi seg ut på voksenlivet i tiden fremover.

1.6 Begrepsavklaringer

I oppgaven trekkes det frem viktige begreper som er relevante å definere for videre forståelse av oppgaven. I denne delen presenteres en forklaring av disse.

Ettervern

Ettervern er den bistanden som barnevernsbarn kan få når de har fylt 18 år og kan vare frem til de har fylt 25 år. Ettervern er støttende tiltak barneverntjenesten og andre instanser tilbyr ungdommer når de er på vei ut av barnevernet (2012, s. 111). I mange tilfeller dreier det seg om å videreføre eller erstatte tiltak som ungdommen har mottatt før de ble myndige, eller som de ønsker å motta i tiden fremover. Formålet er å legge til rette for en god overgang mot et uavhengig voksenliv (Bakketeig & Backe-Hansen, 2008; Storø, 2012).

Barnevernsbarn

Begrepet barnevernsbarn i oppgaven viser til de som har mottatt eller mottar tiltak fra barneverntjenesten. Det gjelder både hjelpetiltak i hjemmet og omsorgstiltak i form av fosterhjem eller institusjon. Jeg vil bruke andre ord for å variere språket, deriblant ungdommer, de unge og unge voksne.

Overgangsfase

Oppveksten og sosialiseringprosessen vi går gjennom fra fødsel til voksenliv, skal forberede oss på å bli selvstendige og aktive samfunnsmedlemmer. Den livslange prosessen byr på flere overganger, fra å være barn til å bli ungdom og fra ungdom til voksen (Bakketeig & Backe-Hansen, 2008). Overgangsfasen omtalt i oppgaven er den overgangen ungdommer med barnevernstiltak går gjennom når de har fylt 18 år og er på vei ut av barnevernets omsorg (Storø, 2012, s. 35). Dette er en kontinuerlig endringsprosess hvor identitet og selvrealiseringen blir konstruert, parallelt med samfunnets forventninger til selvstendigjøring og at ungdommene blir aktive bidragsytere (Storø, 2012, s. 43).

2.0 Teori

I dette kapittelet presenteres det teoretiske rammeverket for oppgaven, som bidrar til å belyse studiens tema og problemstilling. Videre presiseres det hva som ligger i ettervern. Dette i form av de juridiske føringer for ettervern og medvirkning. Deretter beskrives relasjonens betydning mellom barnevernsbarn og voksne. Livsløpsteori og resiliensteori redegjøres før det avslutningsvis pekes på hvordan tverrfaglig samarbeid kan føre til bedre beslutninger når det skal legges en plan for ettervern.

2.1 Hva er ettervern?

Storø belyser at ettervern skal bidra til at barnevernsbarn på sikt mestrer å etablere seg på egenhånd (2012, s. 111). Flere vil i første periode etter 18 år flytte ut fra institusjon/fosterhjem, noen skal ta høyere utdanning og skaffe seg jobb, da vil flere ha behov for bistand til å gjennomføre dette (Bakketeig & Backe-Hansen, 2008; Storø, 2012). Studier viser at unge voksne som mottar ettervern klarer seg betydelig bedre enn de som ikke mottar ettervern i overgangsfasen (Bakketeig & Backe-Hansen, 2008; Paulsen, et al., 2020; Clausen & Kristofersen, 2008).

Ettervernet som tilbys kan variere fra kommune til kommune, det kan dermed ikke forstås som et felles tilbud for alle barnevernsbarn. Avgjørende faktorer er kommunens økonomi, kommunens størrelse og hvordan barneverntjenesten organiserer ettervernsarbeidet (Paulsen, et al., 2020, s. 39-40). I dag er det vanlig at barneverntjenestene følger noen modeller, som gir føringer for praktisering av arbeidet de gjør. De mest benyttede modellene er generalistmodellen og spesialistmodellen i tillegg til en mellomløsning. Organisering etter generalistmodellen betyr at alle i tjenesten jobber med alt, mens i spesialistmodellen er det opprettet egne team som jobber med faste oppgaver, for eksempel ungdom og ettervern. Mellomløsninger innebærer en veksling mellom de to modellene, hvilken av dem som benyttes er avhengig av arbeidsmengde og kapasitet i tjenesten (Paulsen, et al., 2020, s. 39).

Ettervernstiltakene som er mest vanlig å tilby er sosial- og emosjonell støtte, økonomisk stønad, boligtiltak med oppfølging og fosterhjem i og utenfor familie (Paulsen, et al., 2020, s. 91). I 2019 utgjorde bistand med økonomi og hjelp med bolig til sammen 65% av alle ettervernstiltakene (Backe-Hansen, 2021, s. 31). For de fleste ungdommer som har fylt 18 år, vil det første steget mot den selvstendige tilværelsen være å flytte ut fra institusjon eller fosterhjemmet sitt (Storø, 2012, s. 18). Flere har da behov for praktisk bistand til å finne

bolig, valg av utdanning, skaffe jobb og få oversikt over økonomien sin (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2020).

Rapporten til Paulsen et al., (2020, s. 210) viser at det er mangelfull forventning til ettervernets bidrag og målsetting. Målet er at ungdommen skal bli selvstendig, men barnevernets oppgave i prosessen er ikke tydelig. For at ungdommer skal få like muligheter til ettervern uavhengig av hvor de bor anbefaler rapporten at det utarbeides en nasjonal handlingsplan for ettervern. Planen bør beskrive forpliktelsene barneverntjenesten har til ettervernet, innhold i ettervernet og de viktigste fokusområdene. Det kommer frem at individuelle behov er sentralt i utformingen av ettervernsarbeidet (Paulsen et al., 2020, s. 110).

2.2 Juridiske føringer og medvirkning

Formålet med ettervern fra barnevernet kommer til uttrykk i «Rundskriv om tiltak etter barnevernloven for ungdom over 18 år» fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) ¹(2011, s. 3). Det belyser at barnevernsbarn skal oppleve overgangen til voksentilværelsen som forutsigbar og trygg, gjennom å få nødvendig støtte og hjelp. Overgangen til voksenlivet vil være en prosess der ungdommen skal forberedes på forandringene som vil skje etter de har blitt myndige.

Vilkårene for rett til ettervern er skjønnsmessige. Hvem som er kvalifisert til å motta ettervern kommer til uttrykk i barnevernloven § 1-3 og viser til tre betingelser. For det første er det kun de som har mottatt bistand fra tjenesten før de fyller 18 år som kan få tilbud om ettervern. For det andre må ungdommen selv samtykke til ettervernstiltak for at det skal vurderes. Til slutt er det slik at dersom ungdommen får avslag på ettervern, skal det fattes et enkeltvedtak som barneverntjenesten må begrunne ut ifra barnets beste. Begrunnelsen vil synliggjøre vurderinger barneverntjenesten har foretatt og vil være en konkret og individuell vurdering av den enkelte ungdoms behov (bvl, 1992, § 1-3 & § 4-1; Bunkholdt & Kvaran, 2015). Dersom barnevernsbarn samtykker til ettervern, vil tiltak som er iverksatt før vedkommende ble 18 år bli opprettholdt eller erstattes av andre tiltak frem til fylte 25 år (bvl, 1992, § 1-3). De som velger å takke nei til ettervern, skal bli informert om at de kan ombestemme seg og har mulighet til å få nytt tilbud etter ett år (BLD, 2011 s. 4).

¹ Rundskrivets formelle korttittel er «BLD». Korttittelen benyttes når rundskrivet omtales videre i oppgaven.

Brukermedvirkning for barn og unge har de siste årene vært et tema både politisk, i praksis og gjennom forskning. Ungdommer skal gis mulighet til å medvirke i kontakten med barnevernet, dette ligger implisitt i deres rett (bvl, 1992, §1-6; Barnekonvensjonen, 1989, art 12). I rundskrivet blir det tydeliggjort at ungdommer i god tid før fylte 18 år, skal informeres om muligheten for ettervern (BLD, 2011, s. 4). Det fremgår av forarbeidene at barnets rett til medvirkning innebærer at informasjonen som gis både bør være tilpasset og tilstrekkelig, slik at vedkommende kan få oversikt og forståelse for hva ettervern innebærer. Det bør også legges til rette for at de får uttale seg i trygge omgivelser der de blir sett og hørt (Prop. 169 L (2016–2017), s. 40).

Muligheten til å medvirke i saker som angår seg selv, handler om å gi barnevernsbarna anledning til å bruke egen kunnskap og innsikt til å påvirke egen fremtid. Dette øker sannsynligheten for at hensynet til barnets beste ivaretas (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2019). I rapporten til Paulsen, et al., (2020, s. 150) fremgår det at tiltak som tilbys ofte er standardisert og allerede ferdig utarbeidede tiltaksløsninger. Til tross for dette skal det bli tilrettelagt for at ungdommene kan sende inn søknad på bestemte tiltak som de ønsker. Det følger av barnevernloven (1992, § 6-5) at dersom ungdom får avslag på disse har de rett til å klage på avgjørelsen til fylkesmannen², ved uenighet.

Ettersom gjeldende barnevernlov er nærmest 30 år gammel, har Barne- og familiedepartementet lagt frem forslag til ny barnevernslov (Prop. 133 L (2020–2021), s. 17). Formålet er at loven skal være mer tilgjengelig og tilpasset. Forslaget innebærer blant annet å styrke retten til ettervern og inneholder en ny overordnet bestemmelse om barns rett til medvirkning. Forslaget som omhandler ettervern, innebærer å gi barnevernsbarn klarere vilkår for når barneverntjenesten har plikt til å tilby ettervernstiltak. Målet er at tilbudet i de ulike kommunene skal bli mer like og å skape mer forutsigbarhet for hver enkelt ungdom. Departementet foreslår at reglene om ettervern skal samles i egen lovbestemmelse. De ønsker at det skal komme nye bestemmelser om planer og oppfølging for ungdommer som mottar tiltak etter fylte 18 år (Prop. 133 L (2020–2021), s. 164). Barnevernslovutvalget ønsket å videreføre dagens bestemmelse om rett til medvirkning, men i tillegg tilføre en særregel der barn har rett til å uttale seg direkte til beslutningstaker (Prop. 133 L (2020–2021), s. 88). I påvente av at ny lov vedtas vil jeg i det følgende kun behandle gjeldende lov.

²Fra 1. januar 2021 har betegnelsen «fylkesmann» blitt erstattet med «statsforvalter». Lovdata har ikke oppdatert endringen, derfor blir «fylkesmann» benyttet i oppgaven.

2.3 Relasjonens betydning

Relasjonen mellom barnevernsbarn og voksne kan ha betydning for ungdommens overgang til voksenlivet (Storø, 2012; Bakketeig & Backe-Hansen, 2008). I relasjon til andre mennesker ligger det stort potensiale for endring og vekst. Ungdommer med gode relasjoner har derfor et bedre utgangspunkt i overgangen enn unge som mangler støttende relasjoner (Storø, 2012, s. 132). I flere tilfeller har ikke barnevernsbarn tilstrekkelig sikkerhetsnett av familie og venner og i oppveksten har de vært nødt til å klare seg mye på egenhånd. De har derfor ikke gode erfaringer med tette relasjoner som de kan stole på, søke råd hos og som er der når de trenger dem (Paulsen et al., 2020, s. 111).

Når ungdommer blir ivaretatt av barnevernet opplever noen å få gode relasjoner til saksbehandlere, fosterforeldre og miljøterapeuter. Disse er sentrale i livene deres over tid og kan bli betydningsfulle for dem. Det kan derfor være sårt hvis de opplever relasjonsbrudd til disse i overgangen til voksenlivet (Paulsen, et al., 2020, s. 126). Oterholm hevder at avslutning av barneverntiltak kan oppleves som et nytt brudd og gi følelse av å bli forlatt, dermed vil det være viktig å ivareta den følelsesmessige siden av overgangen (2016, s. 140). Dette innebærer at ungdommene behøver tilgjengelige voksne som har tro på dem og som oppmuntrer dem (Paulsen et al., 2020, s. 111).

Relasjonskompetanse er et tema som har blitt satt på dagsorden de senere årene, særlig når det gjelder studie- og yrkessammenhenger der relasjonen er av stor betydning for fagutøvelsen. Når voksne i barnevernet skal imøtekomme ungdom i overgangen, er det nødvendig å ha denne kompetansen (Storø, 2012, s. 132). Relasjonskompetanse handler om å forstå og samhandle på en hensiktsmessig måte, der kommunikasjonen er preget av varme, forståelse, respekt og tillit. Tillit må opparbeides gjennom å vise omsorg og skape trygghet (Bratterud & Storhaug, 2008, s. 126).

Tveiten viser til at saksbehandler i møte med ungdommer i barnevernet vil være i livsverden og systemverden på samme tid (2020, s. 206). Å være i livsverden innebærer å møte ungdommene med sine opplevelser, forståelser og erfaringer. Samtidig må saksbehandleren forholde seg til barneverntjenesten som system, med de begrensninger og rammer dette medfører. Det er viktig å være bevisst og reflektere over egen rolle og funksjon, slik at man bygger og ivaretar relasjonen innenfor de faglige rammene. Kvaliteten på relasjonen kan være avgjørende for hvordan samarbeidsprosessen blir mellom den voksne og ungdommen, samt at ungdommen vil henvende seg til andre offentlige instanser ved behov. Det øker også

motivasjonen ungdommen vil ha for å ta vare på seg selv og arbeide med egen endringsprosess (Bratterud & Storhaug, 2008; Paulsen et al., 2020).

2.4 Livsløpsteori

Livsløpsteori kan forstås som et flerfaglig teoriperspektiv, som inkluderer menneskets utvikling i sosiale kontekster (Storø, 2012, s. 108). Livsløpsteorien fokuserer på at personlige valg henger sammen med situasjonen en står i og kan anvendes for å forstå forhold i overgangen til voksenlivet. Teorien følger ungdommen i et lengre tidsperspektiv. Oppveksten i forkant av barnevernet, erfaringer ungdommen tilegner seg mens de mottar tiltak og opplevelser knyttet til overgangen, er en prosess som henger sammen og påvirker hverandre (Storø, 2012, s. 108). Livsløpsteori interesserer seg for hvordan vi bruker våre erfaringer i dannelsen av våre selvbilder og identiteter. Teorien er også opptatt av hvordan våre erfaringer spiller en rolle i elementære valg i overgangsprosesser.

Livsløpsteorien har en fleksibel forståelse av utvikling der tanken om at tidspunkt for livshendelser varierer. Mange utviklingsteorier peker på at utvikling skjer på bestemte tidspunkt ut ifra alder og i en bestemt rekkefølge. Livsløpsteorien fokuserer derimot på at hendelser, handlinger, sosiale og økonomiske kontekster som ungdommen befinner seg i, er mer avgjørende enn alder og rekkefølge (Storø, 2012, s. 109). Teorien beskriver at man gjennomgår ulike faser og rolleforandringer i livet og i enkelte tilfeller bryter dette med majoritetsmønstrene. Den viser også at personlig timing og sosial timing ikke alltid samsvarer. Det betyr at ungdommen ikke nødvendigvis er klar for selvstendigjøring, når samfunnet forventer det (Storø, 2012, s. 109).

2.5 Resiliensteori

Et perspektiv på ungdom i barnevernet er å se på sammenhengen mellom risiko og resiliens. Noen kan være i risiko for å utvikle problemer, mens andre kan betegnes med begrepet resiliens og vil klare seg forholdsvis bra til tross for påkjenninger de har blitt utsatt for (Backe-Hansen, 2021 s. 151). Risikofaktor er en samlebetegnelse på forhold som kan øke faren for at personer kan utvikle sosiale og eller psykiske vansker (Kvelling, 2015, s. 246). Ved å ta utgangspunkt i en ungdom som har blitt utsatt for omsorgssvikt, relasjonsbrudd eller vært vitne til vold eller andre alvorlige hendelser, kan vi forstå at vedkommende har økt risiko for negativ utvikling. Resiliens kan forstås som den utsattes evne til å håndtere slike risikofaktorer på en god måte, slik at de unngår skjevutvikling (Storø, 2012, s. 110). Noen av

de viktigste miljøskapte bidragene til resiliens er å ha foreldre som er sensitive, varme og responderende. I tillegg til tilgang på god sosial støtte og et rikelig nettverk (Kvello, 2015, s. 243). Barnevernsbarn mangler ofte de miljøskapte bidragene, men kan likevel besitte beskyttelsesfaktorer som bidrar til at de mestrer utfordringer som de står overfor (Kvello, 2015, s. 243). De kan for eksempel ha god skolefungering, være tilpasningsdyktige, ha gode venner, jevnlig tilgang på trygge voksne og god kognitiv fungering (Kvello, 2015, s. 253).

Storø (2012, s. 111) peker på at en varm og støttende relasjon med en voksen gjennom overgangen til voksenlivet, vil være positivt og styrker ungdommens motstandsdyktighet. Ettervernet som tilbys kan komme i mange forskjellige varianter, men felles for disse er å gi ungdommene mulighet til en vellykket overgang til voksenlivet. Ettervernets mål er å motvirke effekten av de risikofaktorer som ungdommen er og har blitt utsatt for og videre fremme faktorer som øker sannsynligheten for at de mestrer voksentilværelsen (Bakketeig & Backe-Hansen, 2008, s. 34).

2.6 Tverrfaglig samarbeid

Politiske myndigheter blir stadig mer oppmerksom på betydningen av samarbeid mellom ulike instanser. Ved å styrke det tverrfaglige samarbeidet kan man ivareta tjenestemottakere som har komplekse og sammensatte pleie- og omsorgsbehov (Meld. St. 47 (2008–2009), s. 13). Det vil sikre at man får ulike faglige innfallsvinkler som kan belyse den aktuelle problematikken og på den måten komme frem til et resultat preget av felles målsetting og aktive handlinger (Drugli, 2008; Eriksen & Germeten, 2012). Ungdommer med barnevernserfaring er et eksempel på tjenestemottakere som har behov for tverrfaglig samarbeid. Med bakgrunn i ulike oppveksterfaringer er det rimelig å anta at de har behov for ulik hjelp (Storø, 2012, s. 67). Det vil dermed være nødvendig med individuell kartlegging av ungdommens hjelpebehov, slik at det kan utarbeides en plan for ettervern som kan være tilpasset den enkelte (Storø, 2012, s. 124–125).

At ulike instanser og tjenester har et koordinert samarbeid vil være en forutsetning for at tiltakene som tilbys er helhetlige. De som ofte er involvert i samarbeidet om ettervern er ungdommen selv, barneverntjenesten, institusjoner, psykiske helsetjenester, skole, NAV eller andre hjelpeinstanser (Bunkholdt & Kvaran, 2015; Oterholm, 2016; Bakketeig & Backe-Hansen, 2008; Paulsen, et al., 2020). I flere tilfeller er det slik at barneverntjenesten og NAV gir tiltak samtidig for å sikre ungdommene et mer fullstendig tilbud. NAV sine bidrag

omfatter oftest økonomisk støtte til livsopphold og bolig, i tillegg til økonomisk veiledning og eller bistand til utdanning eller arbeid. Barneverntjenesten dekker den emosjonelle, sosiale og praktiske støtten som ungdommen har behov for i overgangen (Paulsen, et al., 2020, s. 188).

Ifølge analyser i Paulsen et al., (2020, s. 188) sin rapport kan samarbeid mellom barneverntjenesten og NAV likevel by på utfordringer. Dette knyttes blant annet til ansvarsfraskrivelse, manglende ressurser, ulike oppfatninger av utfordringer og behov. I tillegg til at instansene har ulike ansvarsområder og muligheter til handlekraft. På bakgrunn av flere ungdommers erfaringer med ettervern, etterlyser landsforeningen for barnevernsbarn et mer tydelig definert ansvarsforhold mellom instanser som er involvert i ettervernet. De peker på at barneverntjenesten bør ha det overordnede ansvaret for tilbudet som gis (Barnevernsbarna, 2021).

3.0 Metode

I dette kapittelet redegjøres det for valg av metode som er benyttet for å belyse oppgavens problemstilling. Videre vises det til forberedelsen av søkeprosessen og hvilke databaser og søkeord som er brukt. Det er lagt ved tabeller som viser søkehistorikken og hvordan de vitenskapelige artiklene er plukket ut. Braun & Clarke (2006) sin tematiske analyse er brukt for å kategorisere, analysere og tolke innholdet i de valgte artiklene. Dette ga god oversikt over datagrunnlaget som skal brukes videre i drøftingskapittelet. Etterpå vises det til studiens troverdighet og kildekritikk. Til slutt blir en litteraturmatriks presentert.

3.1 Valg av metode

Metode handler om måten vi velger å samle inn data på og kan forstås som strategien eller verktøyet som brukes ved en undersøkelse. Den bidrar til å strukturere arbeidet og er veiledende i innhenting av opplysninger (Dalland, 2020, s. 53-54). Valg av metode er ofte avhengig av hvilket tema en ønsker å skrive om. Som regel kan flere metoder belyse en problemstilling.

Innenfor forskning er det vanlig at man skiller mellom kvalitative og kvantitative metoder. Kvalitativ metode benyttes gjerne når man ønsker å gå i dybden på et tema eller en problemstilling. Den brukes for å tilegne seg dypere forståelse av fenomener som vanskelig lar seg måle eller tallfeste. Kvantitativ metode derimot er best egnet når man søker etter målbare enheter og resultater som blir presentert i tallmaterialer som statistikk (Dalland, 2020,

s. 54-57). Litteraturstudium er en kvalitativ metode som innebærer å lese gjennom og bearbeide allerede eksisterende litteratur, ved å gå kritisk igjennom den og trekke ut temaer som vil bidra til å besvare oppgavens tema (Støren, 2013 s. 17).

I forberedelsen til bacheloroppgaven ble det reflektert rundt hvilken metode som var best egnet for å belyse problemstillingen. Til å begynne med ble dybdeintervju som metode vurdert. Å intervju ungdommer som er direkte berørt ville vært hensiktsmessig for å besvare problemstillingen. Koronasituasjonen kan gjøre det vanskelig å gjennomføre flere intervju slik situasjonen er i skrivende stund. Ethiske overveielser er også nødvendig ved metodevalg (Dalland, 2020, s. 171). Dersom intervju med ettervern som tema skulle utføres, må det tas i betraktning at dette kan være sårt. En tommelfingerregel i forskning er at dersom sårbare grupper skal intervjues, er det kun fordi at kunnskapen de besitter ikke kan finnes andre steder (Dalland, 2020, s. 79). Instituttet for sosialfag tillater ikke at vi intervjuer barn eller nåværende brukere, dette ble derfor en avgjørende faktor for valget av metode. Etter en helhetsvurdering ble det besluttet at litteraturstudium som tilnærming vil være ideelt med tanke på problemstillingen og litteraturen som allerede finnes på området.

3.2 Litteraturstudium som metode

Bachelorprosjektet gir en unik mulighet til å fordype seg i forskning, derfor kan litteraturstudie anses som en nyttig metode. Litteraturstudium går ut på å finne vitenskapelige originalartikler i relevante søkemotorer, hvor en utforsker andres kompetanse og forskning. Artiklene anvendes videre for å besvare problemstillingen (Støren, 2013, s. 39). Ifølge Støren vil det være viktig å systematisere den kunnskapen man innhenter, det vil si at man først søker etter den, vurderer den og til slutt sammenfatter den (2013, s. 17). Videre utdypes det hvordan utvelgelsesprosessen av artiklene har foregått, slik at resultatene av funnene kan kontrolleres av leseren. Ifølge Dalland (2020, s. 58) vil dette trolig være med på å styrke oppgavens troverdighet.

3.3 Søkeprosessen

For å finne frem til de vitenskapelige artikler som belyser problemstillingen er det gjort avanserte søk i Oria og Idunn. I Oria ble det søkt etter artikler som finnes innenfor norske fagbibliotek sitt utvalg. Gjennom veiledning fra personalet i biblioteket har jeg lært søkestrategier for å oppdage og vurdere god kvalitet på eksisterende litteratur. I tillegg til å foreta strukturerte søk ble det benyttet ett ustrukturert søk, som Dalland (2020, s. 151) kaller

for snøballmetoden. Den formen for innhenting av artikler går ut på å lete etter data i litteraturlisten til valgte artikler.

I bacheloroppgaven må vi forholde oss til noen inklusjonskriterier. Hovedregelen er at vi må avgrense litteratursøket til vitenskapelige artikler som ikke er eldre enn fem år, likevel ble det valgt to artikler som avviker med ett år og er publisert i 2015. Dette begrunnes med at de er relevante og av særlig betydning for å besvare problemstillingen. Et annet krav er at artiklene skal være fagfellevurderte. De ovennevnte begrensningene sikrer at artiklene er relevante og benevnelsen «fagfellevurdert» betyr at de er gjennomgått av eksperter på forskningsfeltet, noe som kan sikre kvaliteten på innholdet i oppgaven (Dalland, 2020, s. 154).

3.4 Valg av søkeord

Formålet med oppgaven er å belyse hvordan ettervernet i Norge påvirker de unges overgang til voksenlivet. Derfor er det hovedsakelig søkt på norsk litteratur. To av artiklene som er valgt beskriver norske forhold, men er skrevet på engelsk. Ettervern er et bredt søkeord og har derfor gitt mange søkeresultater. Av den grunn har det vært nødvendig å avgrense og spesifisere søket. Nøkkelord er ofte skrevet i starten av artikler og ved å bruke disse som inspirasjon, blir søkeordene og artiklene mer konkrete (Støren, 2013, s. 19). Det er brukt følgende søkeord «barnevern», «overgang», «oppfølging», «ettervern», «voksenliv», «child welfare», «aftercare», «transitions» med mer. Disse søkene ga mange treff og medførte at søkene måtte spesifiseres ytterligere. Flere av begrepene ble derfor kombinert i søkeprosessen. Dette ble gjort ved å bruke boolske søkeuttrykk slik som OG/AND, ELLER/OR og IKKE/NOT. Ifølge Thidemann brukes disse for å koble sammen søkeordene for å redusere eller øke antall relevante treff (2015, s. 88).

I noen søk ble trunkering benyttet, denne metoden ble jeg inspirert til å bruke av Thidemann (2015, s. 88). Den inkluderer ulike endelsesstavelser, ved å sette (*) bak ordet barn, vil søkene gi flere varianter av ord som involverer barn, for eksempel barna eller barnevern. Til tross for spissede søk var det mange treff. Det ble nødvendig å lese sammendrag på flere artikler og undersøke om de belyste relevante temaer for studien, deretter ble det gjort et utvalg. Tabeller som viser hvordan utvelgelsesprosessen av artiklene har foregått blir presentert i punkt 3.5.

3.5 Strukturerte søk (tabell)

Referanse Artikkel nr. 1	Paulsen, V. (2016). Ungdom på vei ut av barnevernet: brå overgang til voksenlivet.					
Dato for søk	Database	Søkeord med kombinasjonsord	Avgrensninger	Antall treff	Antall leste sammendrag	Antall utvalgte artikler
12.02.2021	Oria	Barnevern AND overgang	5 år	12		
		Barnevern AND overgang AND ettervern AND ungdommer		7	2	1

Referanse Artikkel nr. 2	Oterholm, I. & Paulsen, V. (2018) Young people and social workers' experience of differences between child welfare services and social services.					
Dato for søk	Database	Søkeord med kombinasjonsord	Avgrensninger	Antall treff	Antall leste sammendrag	Antall utvalgte artikler
12.03.2021	Oria	Child welfare AND leaving care	5 år	23762		
		Child welfare services AND leaving care AND aftercare AND social services AND social workers		209		
		Child welfare services AND leaving care AND aftercare AND social services AND social workers AND transitions		136	4	
		Child welfare services AND leaving care AND aftercare AND social services AND social workers AND transitions AND care leavers		57	12	1

Referanse Artikkel nr. 3	Breimo, J. P., Sandvin, J. T. & Thommesen, H. (2015) Trøblete overganger i et aldersdelt hjelpeapparat.					
Dato for søk	Database	Søkeord med kombinasjonsord	Avgrensninger	Antall treff	Antall leste sammendrag	Antall utvalgte artikler
18.03.2021	Idunn	Barnevern, overgang, ettervern	5 år	8		
		Barnevern, overgang, ettervern, voksenliv		4	2	1

Referanse Artikkel nr. 4	Bakketeig, E & Backe-Hansen, E. (2018) Agency and flexible support in transition from care: learning from the experiences of a Norwegian sample of care leavers doing well.					
Dato for søk	Database	Søkeord med kombinasjonsord	Avgrensninger	Antall treff	Antall leste sammen drag	Antall utvalgte artikler
18.03.2021	Oria	Child welfare services AND positive transitions	5 år	23930		
		Child welfare services AND positive transitions AND aftercare		352	4	
		Child welfare services AND positive transitions AND aftercare AND care leavers		60	7	1

3.6 Snøballmetoden

Referanse artikkel nr. 5	Tysnes, I. B. & Kiik, R. (2015) Forlenget barndom og forlenget foreldreskap.
Primærkilde	Inkludert artikkel
Paulsen, V. (2016). Ungdom på vei ut av barnevernet: brå overgang til voksenlivet.	Tysnes, I. B. & Kiik, R. (2015) Forlenget barndom og forlenget foreldreskap.

3.7 Tematisk analyse

I bacheloroppgaven er det utført tematisk analyse på hver artikkel som er benyttet.

Analyseformen er inspirert av Braun og Clarke (2006) sin artikkel «Using thematic analysis in psychology». Tematisk analyse er en av de vanligste analyseformene innenfor kvalitativ forskning. Det innebærer å identifisere, analysere, tolke og rapportere meningsmønstre innenfor et bestemt datagrunnlag (Braun & Clarke, 2006, s. 78). Fordelen med analyseformen er at den er fleksibel og kan brukes på tvers av flere teoretiske tilnærminger.

Analysen består av seks faser. I første fase leses det gjennom artikkelen, for å bli kjent med datagrunnlaget og utvikle forståelse for det som blir presentert. I andre fase gjennomgås artikkelen gjentatte ganger og det aktuelle markeres og noteres. Denne fremgangsmåten er tidkrevende, men hensiktsmessig for å oppdage ulike mønstre og betydninger av dataene som formidles. I tredje fase ble notatene og markeringene brukt for å utarbeide hovedtemaer og kategorier. I fjerde fase ble det laget tankekart hvor funnene ble fordelt i ulike kategorier. En nødvendig vurdering var å undersøke om temaene fra forrige fase hadde et sammenhengende og verdifullt mønster for forskningen, eller om de måtte bearbeides eller ekskluderes. I femte

fase hadde jeg et tilfredsstillende tankekart, men så det nødvendig å avgrense temaene ytterligere for å skape oversikt. I siste fase av analysen ble et utvalg av funnene som hadde betydning for oppgaven satt opp mot teorien og problemstillingen. Det var hensiktsmessig med stort datamateriale for å ha grunnlag til å besvare oppgaven.

3.8 Studiens troverdighet

Å bruke nyere forskning og litteratur bidrar til reliabilitet og validitet sammenlignet med å bruke eldre forskning og litteratur (Dalland, 2020; Jacobsen, 2015). De valgte artiklene er godkjent av norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste og er i tråd med forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, samt de retningslinjene som inkluderer barn i forskning. En viktig faktor i utvelgelsesprosessen er å finne kilder som belyser det aktuelle fagfeltet slik at problemstillingen kan besvares på en god, informativ og virkelighetsnær måte (Jacobsen, 2015, s. 16-17).

Artikler som har intervju som metode er relevant og passet utmerket for å besvare problemområdet som undersøkes i denne studien. Intervjuene gir dybdekunnskap om hendelsesforløp, erfaringer og beslutninger som er relevant for å besvare problemstillingen. Ved å undersøke artikkelforfatternes faglige bakgrunn kvalitetssikres det at de har kompetanse på det aktuelle området (Dalland, 2020, s. 154). Veronika Paulsen og Elisabeth Backe-Hansen har vært sentrale bidragsytere når det gjelder faglitteratur om ettervern. Begge har vært delaktige i flere omfattende rapporter og artikler om ettervern og har relevant utdanning for sine uttalelser (Paulsen, 2016; Oterholm & Paulsen, 2018; Backe-Hansen, 2021).

3.9 Kildekritikk

Artiklene er i stor grad sekundærlitteratur, fordi de er bearbeidet og fortolket av andre enn den opprinnelige forfatteren. Derfor har det vært viktig å være kildekritisk. Det innebærer å innta en undersøkende, skeptisk og årsaks-spørrende holdning til sannhetene som legges frem i artiklene (Støren, 2013, s. 19). Som nevnt i punkt 3.3 er de valgte artiklene fagfelleverderte og vitenskapelige, som er en viktig faktor å ta stilling til. I søkeprosessen ble det undersøkt om forfatterne i de ulike artiklene hadde benyttet seg av IMRaD-strukturen. Det er forkortelsen for introduksjon, metode, resultat og diskusjon og er norm for oppbygging av vitenskapelige artikler, som medfører struktur og oversikt (Dalland, 2020, s. 157).

Ettervern til barnevernsbarn er et fagfelt som hele tiden blir utfordret og er i bevegelse. I perioden arbeidet med bacheloroppgaven har pågått, er det gjort endring i barnevernloven som omhandler utvidet rett til ettervern til 25 år. Det er derfor ikke publisert nyere forskning på bakgrunn av lovendringen. Dette medfører at artiklene som er valgt er publisert i forkant av lovendringen og tar ikke for seg denne. I denne sammenheng er det viktig å ha kritisk tilnærming til vurderingen av litteraturen som finnes på området med tanke på dens aktualitet og relevans.

Det er viktig å påpeke at ved å bruke litteraturstudie som metode reduserer det fleksibiliteten i studien, fordi man ikke skaper ny kunnskap. Det er systematisering av eksisterende kunnskap (Støren, 2013, s. 17). Utfordringer med litteraturstudie kan være å finne nok oppdatert datamateriale, sammenlignet med bruk av intervju hvor man tilfører ny og oppdatert kunnskap til studien (Støren, 2013, s. 60) En ulempe med at samtlige artikler har intervju som metode, er at sannhetene som legges frem kan være unøyaktige. Informanter kan utelukke viktig informasjon og deres opplevelse av situasjoner kan være påvirket av tidligere erfaringer. Det foreligger derfor en risiko for feilkilder i valgte artikler. I neste punkt 3.10 presenteres en litteratormatrise.

3.10 Litteratormatrise

For å organisere funnene tatt ut fra den tematiske analysen, presenteres disse nærmere i en litteratormatrise. I matrisen noteres det ned viktig informasjon fra hver artikkel, som skaper en oversikt over hovedelementene fra de benyttede artiklene og gir en indikasjon på sentrale funn når man ser dem i lys av hverandre (Thidemann, 2015, s. 89). Matrisen er derfor et nyttig hjelpemiddel når innholdet skal sammenfattes i presentasjon av funn.

Forfatter	Tittel	Deltakere	Metode	Relevans
Paulsen, V. (2016).	Ungdom på vei ut av barnevernet: brå overgang til voksenlivet	43 informanter med barnevernserfaring i alderen 18-26 år.	Kvalitative dybdeintervjuer og fokusgruppeintervjuer. Ustrukturert intervjuguide.	Beskriver flere av de unges erfaringer med barnevernssystemet og ettervernet som beskrives er videre knyttet opp mot lovverk. Videre viser den til medvirkning som er et sentralt tema i min oppgave
Tysnes, I. B. & Kiik, R. (2015)	Forlenget barndom og forlenget foreldreskap.	17 informanter med barnevernserfaring. Det ble også gjennomgått 15 mapper.	Kvalitative dybdeintervju og gjennomgang av barnevernsdokumenter og fylkesnemndssaker.	Belyser utfordringer som ungdommer med barnevernserfaring møter på etter myndighetsalder, den setter videre søkelys på viktigheten av oppfølging etter institusjonsopphold.
Bakketeig, E & Backe-Hansen, E. (2018)	Agency and flexible support in transition from care: learning from the experiences of a Norwegian sample of care leavers doing well.	Informantene er 24 unge voksne med barnevernserfaring i alderen 16-32 år.	Kvalitativ dybdeintervjuer, hvor det ble benyttet en semistrukturert intervjuguide	Studien tar for seg variasjoner i det ettervernstilbudet som gis og belyser et nyansert bilde av de unges erfaringer med overgangen.
Breimo, J. P., Sandvin, J. T. & Thommesen, H. (2015)	Trøblete overganger i et aldersdelt hjelpeapparat.	Informantene er 7 ungdommer med barnevernserfaring i alderen 20-30 år.	Kvalitativ metode, inspirert av institusjonell etnografi. Det er brukt ustrukturert intervjuguide.	Viser ungdommers erfaringer med overgangen til voksenlivet. I tillegg belyser den utfordringer med hjelpesystemene som påvirker overgangen ytterligere.
Oterholm, I. & Paulsen, V. (2018)	Young people and social workers' experience of differences between child welfare services and social services.	15 sosialarbeidere fra BVT og 12 ansatte i NAV. 10 ungdommer med barnevernserfaring i alderen 18-24	To kvalitative intervju, det ene med sosialarbeidere fra barnevernet og sosialtjenesten, det andre med ungdommer som skal forlate omsorgen i barnevernet.	Tar for seg hvilken støtte barnevernsbarn opplever å få fra ulike systemrelasjoner i overgangen til voksenlivet.

4.0 Presentasjon av funn

I denne delen fremstilles funn fra de fem utvalgte vitenskapelige artiklene som benyttes i litteraturstudien. Disse danner grunnlaget for drøfting i påfølgende kapittel.

Det er laget en tabell som identifiserer temaene fra analysen. Temaene er delt inn i flere kategorier. Resultatene som ikke er relevante for problemstillingen, er ekskludert.

Tema	Kategori
Overgangen til voksenlivet	<ul style="list-style-type: none"> - Barneverntjenestens ansvarsområde - Hvilke behov har ungdommene i overgangsfasen? - Faktorer som ligger til grunn for positiv overgang til voksenlivet - Overføring til NAV
Juridiske føringer	<ul style="list-style-type: none"> - Manglende informasjon og medvirkning - Når ungdommer ikke ønsker ettervern - Styrket rett til ettervern

4.1 Overgangen til voksenlivet

I dette temaet presenteres relevante kategorier knyttet til overgangen til voksenlivet. Det kommer tydelig frem i alle artiklene at overgangen er en utfordrende prosess for barnevernsbarn (Breimo et. al., 2015; Paulsen, 2016; Oterholm & Paulsen, 2018; Bakketeig & Backe-Hansen, 2018; Tysnes & Kiik, 2015). Barneverntjenesten har et viktig ansvar for å hjelpe ungdommene til å få dekket sine behov i overgangen til voksenlivet. Gode relasjoner er en viktig faktor for at overgangen skal bli positiv. NAV er også en viktig del av denne prosessen.

4.1.1 Barneverntjenesten sitt ansvarsområde

Oterholm & Paulsen (2018, s. 20) beskriver barneverntjenesten som et uavhengig organ som er ansvarlig for tiltak til familier og eller barn som ikke har tilfredsstillende omsorgssituasjon, eller som har spesielle behov. Barneverntjenesten kan vurdere å sette inn hjelpetiltak i hjemmet eller omsorgstiltak i form av institusjon, bolig med oppfølging, fosterhjem, eller en kombinasjon av disse (Paulsen, 2016, s. 40). Barneverntjenesten foretar skjønnsmessige vurderinger av den unges hjelpebehov og avgjør på grunnlag av dette hvilken bistand barnet skal få (Oterholm & Paulsen, 2018, s. 20). I tilfeller hvor barneverntjenesten beslutter å skille

barn fra sine biologiske foreldre, er formålet å styrke den unges omsorgssituasjon og forbedre mulighetene for et godt liv (Breimo, et al., 2015, s. 30). Ifølge Tysnes og Kiik overtar barneverntjenesten et foreldreskap, som i utgangspunktet varer til ungdommen er 18 år (2015, s. 11-12). Etter ungdommen har fylt 18 år er barneverntjenesten videre ansvarlig for å tilby ettervern (Oterholm & Paulsen, 2018, s. 20). Det kommer også frem i to av artiklene at tidlig kartlegging av barnevernsbarnas behov i overgangen er et viktig og hensiktsmessig ansvar (Paulsen, 2016; Breimo et al., 2015). I saker hvor det besluttes at tiltak opphører, er det barneverntjenesten som har det overordnede ansvaret for å bistå ungdommene i å kontakte andre deler av hjelpeapparatet ut fra deres behov (Bakketeig & Backe-Hansen, 2018; Tysnes & Kiik, 2015; Paulsen, 2016).

4.1.2 Hvilke behov har ungdommene i overgangsfasen

Overgangen til et uavhengig voksenliv er en fase preget av flere forandringer. Noen går fra å være elev til å bli student, eller fra skole til arbeidsliv, andre går fra å bo sammen med noen, til å bo alene med ansvar for egen økonomi (Breimo, et al., 2015; Paulsen, 2016). Forskning fra de siste tre tiårene viser at det er tydelige risikofaktorer hos de unge som skal ut av barnevernets omsorg. Dersom de unge mottar ettervern kan det ha forebyggende effekt på negative utfall, sett ut fra indikatorer som uførhet, utdanning og dødelighet (Bakketeig & Backe-Hansen, 2018; Paulsen, 2016). Behovet for videre støtte i overgangen til voksenlivet er noe som understrekes i alle artiklene. Hvilken type støtte de ønsker fremstilles noe ulikt, en fellesnevner er viktigheten av sosial-, praktisk-, emosjonell-, og økonomisk støtte (Breimo et al., 2015; Paulsen, 2016; Oterholm & Paulsen, 2018; Bakketeig & Backe-Hansen, 2018; Tysnes & Kiik, 2015).

Paulsen (2016, s. 39) peker på at manglende sikkerhetsnett i form av relasjoner og sosial støtte, er en av de største utfordringene ungdommene møter i overgangen. Ungdommer i artikkelen «Trøblete overganger i et aldersdelt hjelpeapparat» sier at de gruer seg til å bli myndig og måtte klare seg alene. De lurte på hvem de skal henvende seg til for hjelp, veiledning og trøst (2015, s. 35). Av Bakketeig & Backe-Hansen (2018, s. 38) sin artikkel fremgår det at en av ungdommene har begrenset sosialt nettverk og familie å støtte seg på, å flytte ut fra institusjonen ga følelsen av å bli forlatt.

Breimo, et al., (2015, s. 40) peker på at barnevernet har ansvar for alle formaliteter og økonomiske forhold for ungdommer som er under omsorg. Når ungdommene når

myndighetsalder, skal de ordne dette selv og opplever det vanskelig å orientere seg i hjelpesystemene. I artikkelen «forlenget barndom og forlenget foreldreskap» vektlegger ungdommene et ønske om å fullføre videregående skole og eller få fotfeste i høyere utdanning eller jobb. De ønsker derfor å motta tilstrekkelig ettervern slik at de kan klare å gjennomføre dette (Tysnes & Kiik, 2015, s. 9). Dette kan også ses i lys av Paulsen sine funn hvor flere av de unge etterlyser noen som kan veilede og gi dem økonomiske råd, når de skal ta viktige avgjørelser for fremtiden (2016, s. 49). Ungdommene uttrykker bekymring for samfunnets forventninger av dem i den selvstendige tilværelsen når behovene for sosial, emosjonell og praktisk støtte ikke er ivaretatt (Paulsen, 2016, s. 42).

4.1.3 Faktorer som ligger til grunn for positiv overgang til voksenlivet

Flere ungdommer erfarer en positiv overgang til voksenlivet. Flertallet har uttrykket betydningen av god relasjon med saksbehandler som bakgrunn for denne opplevelsen (Paulsen, 2016; Bakketeig & Backe-Hansen, 2018; Breimo, et al., 2015). Fem ungdommer i artikkelen til Bakketeig & Backe-Hansen (2018, s. 35) ga uttrykk for en god overgang til voksenlivet. Avgjørende faktorer for dem var at behovene deres ble anerkjent av barnevernstjenesten og at de fikk tilpassede tiltak til rett tid. I artikkelen vises det også til tre faktorer som kan bidra til vellykket overgang. Den første handler om å ha støttende relasjoner, den andre peker på betydningen av å delta i beslutninger. Den siste omhandler at hjelpesystemet tilbyr individualiserte og fleksible tjenester og tiltak med tilstrekkelig varighet (Bakketeig & Backe-Hansen, 2018, s. 31). Dette poengteres også i Paulsen (2016, s. 44) hvor ungdommene sier at trygg relasjon til saksbehandler gir større mulighet for å medvirke, bli tatt på alvor og lyttet til. Videre i artikkelen setter forskeren søkelys på behovet for en gradvis overgang, hvor ikke alt oppleves brått og uforutsigbart. Hun foreslår tidlig kartlegging av individuelle behov, fremfor å se på ytre forhold som vedtakshjemler og alder (Paulsen, 2016, s. 49).

4.1.4 Overføring til NAV

Overgangen til voksenlivet innebærer ofte et skifte i de institusjonelle relasjonene (Breimo, et al., 2015, s. 39). I flere tilfeller ser det ut til at NAV er instansen de oftest henvises til for videre oppfølging etter at tiltak fra barneverntjenesten avsluttes. NAV bidrar i all hovedsak til sysselsetting, boligstøtte og økonomiske ytelser (Bakketeig & Backe-Hansen, 2018, s. 32). Til tross for at barneverntjenesten skal bistå ungdommene i overføring til andre etater, opplevde flere at de måtte kontakte NAV selv, eller at de automatisk ble overført uten valgmuligheter

(Paulsen, 2016; Breimo, et. al., 2015). Når ungdommer overføres til NAV, stilles det større krav til at de er aktive og selvstendige individer, selv om dette er en sårbar gruppe med sammensatte behov (Tysnes & Kiik, 2015, s. 14). En av ungdommene uttaler at i møte med NAV opplever vedkommende å bli behandlet som en sak og ikke som en person. Dette gjør prosessen mer utfordrende (Bakketeig & Backe-Hansen, 2018, s. 37).

De blir selv ansvarlige for å søke om forlengelser av vedtak og tiltak som NAV bistår dem med (Bakketeig & Backe-Hansen, 2018; Tysnes & Kiik, 2015). Dette er annerledes fra praksisen under barnevernets omsorg, hvor barneverntjenestens ansvar var å følge opp og evaluere tiltak. Dette tyder på at barneverntjenestens tilbud er preget av en større omsorgsdimensjon sammenlignet med NAV, noe som flere ungdommer er fortvilet over (Tysnes & Kiik, 2015; Paulsen, 2016). Dette bekreftes også i studien til Oterholm og Paulsen (2018, s. 26) der ungdommene opplevde at det ikke ble tatt hensyn til deres komplekse situasjon og bakgrunn.

En ungdom forteller i Tysnes & Kiik (2015, s. 10) at overgangen til NAV-systemet innebar så mange nye krav som han ikke klarte å mestre på egenhånd, han var bekymret for at det skulle føre til frafall av tjenester. Samtidig forteller han at det var vanskelig å be om hjelp, fordi han gjerne ville klare seg selv. At de ikke får tett oppfølging og støtte fra NAV som dekker de emosjonelle og sosiale behovene, gjør at flere av de unge ikke opplever bistanden som tilstrekkelig (Oterholm & Paulsen, 2018; Paulsen, 2016). Fem ungdommer i Bakketeig & Backe-Hansens (2018, s. 35) artikkel er tilfreds med støtten de mottok fra NAV. De har fått økonomiske ytelser som har bidratt til å fullføre utdanning og betale bosted.

Det blir også tydeliggjort i flere analyser at det er svake samarbeidsrutiner mellom barneverntjenesten og NAV. Dette medfører flere ulemper både for tjenesteyterne og de unge som mottar ettervern fra instansene (Tysnes & Kiik, 2015; Breimo, et al., 2015). Det som er avgjørende for ungdommenes opplevelse av overgangen er at de får dekket sosiale, praktiske, emosjonelle og økonomiske behov. Ungdommene får oftere en vellykket overgang dersom de har god relasjon til saksbehandler, får delta i beslutninger og dersom hjelpeordningene er fleksible.

4.2 Juridiske føringer

I dette temaet formidles ungdommenes opplevelse av de juridiske føringene for ettervern. De føringene som ses nærmere på er tilstrekkelig informasjon, medvirkning, forhold ved avsluttet ettervern og varighet/styrking av ettervern.

4.2.1 Mangelfull informasjon og medvirkning

De juridiske betingelsene for beslutninger om ettervern er beskrevet i alle fem artikler (Breimo et. al., 2015; Paulsen, 2016; Oterholm & Paulsen, 2018; Bakketeig & Backe-Hansen, 2018; Tysnes & Kiik, 2015). Mangelfull informasjon om ettervern og manglende medvirkning i utformingen av ettervernstilbudet er et problem blant flere unge som skal over i selvstendig tilværelse (Paulsen, 2016; Bakketeig & Backe-Hansen, 2018; Oterholm & Paulsen, 2018). I fokusgruppeintervjuene til Paulsen (2016, s. 44) har ungdommene ulik forståelse av hvilke kriterier som gir ettervern og regelverket knyttet til oppfølging når de forlater barnevernets omsorg. Ved utveksling av erfaringer er ungdommene enige om at de skulle ønske de hadde større innflytelse på beslutninger.

Flere ungdommer i artikkelen «trøblete overganger i et aldersdelt hjelpesystem» sier de opplever at kontakten med barnevernet avsluttet brått. Ettervernet har vært fraværende eller kortvarig, de har i stedet blitt henvist til NAV. Deretter har barneverntjenesten fraskrevet seg ansvaret, uten ytterligere begrunnelser (Breimo, et al., 2015, s. 36). Samme problematikk ble uttrykt i flere av intervjuene til Oterholm & Paulsen (2018, s. 23-25) der en av informantene mottok hjelpetiltak i hjemmet og sier at hun er usikker på når tiltaket ble avsluttet. Kontakten med barnevernet opphørte uten at hun visste hvorfor. En annen informant sier at støtten fra barnevernet endte da hun ble 18 år og ble overført til NAV. Til tross for at hun hadde ytre ønske om ettervern fra barneverntjenesten. Et fremtredende funn i artikkelen til Paulsen (2016, s. 45) er at ungdommene opplever å ha liten innflytelse på ettervernet som tilbys. Flere opplever å få tilbud om tjenester de ikke har behov for. Det kommer også frem at tiltak har blitt avsluttet uten at de har mottatt vedtak om dette, noe som medfører at de ikke kan påklage avgjørelsen. Medvirkning kan føre til motivasjon og dersom ungdommene får delta i egen prosess, er sannsynligheten større for at de følger opp tiltakene (Paulsen, 2016, s. 48).

4.2.2 Når ungdommen ikke ønsker ettervern

Ifølge intervjuer Paulsen (2016, s. 48) har foretatt sier noen ungdommer at de gleder seg til løsrivelse og selvstendighet. De er ferdig med barnevernet og andre systemrelasjoner og

takker derfor nei til ettervern. Etter hvert innser de at det ikke var så attraktivt som først tenkt, men det er vanskelig å be om hjelp i etterkant. En annen ungdom forteller at under stressende omstendigheter takket han nei til ettervern, men angret og kontaktet saksbehandler i et forsøk om å motta tjenester igjen, dette lyktes han ikke med (Bakketeig & Backe-Hansen, 2018, s. 37). Andre indikatorer på at ungdommer beslutter å avslutte tjenester, er relatert til misnøye med systemet, avslag på ønskede tjenester og at behovene deres ikke imøtekommes av barneverntjenesten (Bakketeig & Backe-Hansen, 2018; Paulsen, 2016).

I flere artikler fremgår det i den juridiske beskrivelsen at ungdommen skal ha en fleksibel mulighet til å ombestemme seg dersom de takker nei til ettervern. Barneverntjenesten bør under enhver omstendighet kontakte dem ett år etter avsluttede tjenester (Paulsen, 2016; Tysnes & Kiik, 2015; Oterholm & Paulsen, 2018). Ungdommer fra Paulsen sin studie, understreker at det er sjelden at barneverntjenesten kontakter dem året etter de har takket nei, intervjuene viser i tillegg begrensede muligheter til å vende tilbake dersom tjenester har opphørt (2016, s. 46).

4.2.3 Styrket rett til ettervern

Tysnes & Kiik (2015, s. 7) hevder at ettervernssatsingen i Norge er i utakt med den nordiske velferdsmodellen og det engelske barnevernet, som har åpnet opp for oppfølging av ungdom med barnevernsbakgrunn fram til 25 års alder. Funn fra Bakketeig & Backe-Hansen (2018, s. 32) antyder at ettervernet ikke blir utnyttet til det fulle, selv om ungdommene uttrykker sårt behov for videre støtte. Tysnes & Kiik (2015, s. 6) nevner at det er få som får tilbud om å videreføre tiltak etter 20 års alder, selv om loven åpner for dette. Dette avdekkes også i studien til Oterholm & Paulsen (2018) der tiltakene i større grad avsluttes mellom 19 og 20 års alder. En representant fra barnevernet sier i et intervju med Breimo et al., (2015, s. 37) at de unge kan følges opp til de er 23 år, men fastslår at dette sjelden er tilfelle. Ungdommer i Paulsen (2016, s. 47) tror at økonomi ofte er avgjørende faktor for at barnevernet avslutter ettervern etter fylte 20 år. En annen sosialarbeider i Oterholm & Paulsens (2018, s. 24) studie forteller at i flere tilfeller samsvarer ikke juridisk alder med ungdommens modenhet, derfor vil individuelle faktorer avgjøre når ungdommen er klar for å møte voksenlivet.

Paulsen (2016, s. 50) peker på at ungdommers behov i lys av tidligere forskning, viser at ungdom med barnevernserfaring er en spesielt sårbar gruppe i overgangen til selvstendig tilværelse. Forskningen presiserer at ungdommer som får ettervern klarer seg bedre, enn de

som ikke mottar det. På bakgrunn av dette, nordisk rettsenhet og funn gjort i flere studier burde det vurderes en utvidet og styrket rett til ettervern. Det kommer frem av artiklene at tilstrekkelig informasjon er nødvendig for at ungdommene skal ha riktig oppfattelse av kriterier og regelverk rundt ettervern. De må medvirke i prosessen for å tilpasse tjenestene og på denne måten opprettholde motivasjon i overgangen.

5.0 Drøfting

I denne delen av oppgaven drøftes de viktigste resultatene fra analysen. Kapittelet er bygd opp etter temaene og kategoriene fra presentasjon av funn. Disse ligger til grunn for diskusjonen. Resultatene drøftes opp mot følgende problemstilling «Hvordan kan ettervern påvirke barnevernsbarn sin overgang til voksenlivet?» og teori fra kapittel 2.

5.1 Overgangen til voksenlivet

5.1.1 Barneverntjenestens ansvarsområde

Artiklene viste at barneverntjenesten har det overordnede ansvaret i å bistå ungdommene med ettervern i overgangen til voksenlivet (Breimo et. al., 2015; Paulsen, 2016; Oterholm & Paulsen, 2018; Bakketeig & Backe-Hansen, 2018; Tysnes & Kiik, 2015). Ettervernet kan bestå av å sette inn, erstatte eller videreføre målrettede tiltak, med formål om å styrke mulighetene for et godt liv. Det fremgår av artiklene at barneverntjenesten er et uavhengig organ, men teorien i punkt 2.1 viser at tilbudet som gis ikke er likt. Det iverksettes ulike tiltak ut ifra kommunens størrelse, økonomi og organisering. Om barneverntjenesten benytter seg av generalistmodellen eller spesialistmodellen spiller også en rolle for tilbudet ungdommene får.

Dersom barnevernspedagogene får spesialisere seg og bygge kompetanse i arbeidet med ettervern vil det på den ene siden gi et bedre og mer tilpasset tilbud enn i kommuner med generalistmodellen. På den andre siden er det fordeler ved å bruke generalistmodellen. Den kan legge opp til at saksbehandler får følge opp barna fra de er små til voksenliv. I spesialistmodellen vil det være skifter i hvem som gjør hva opp gjennom årene, noe som kan føre til relasjonsbrudd. Bruddet vil både ramme barnet og saksbehandleren som gjerne ønsker å følge opp barnet videre. Det kan også være uhensiktsmessig å benytte spesialistmodellen i mindre barneverntjenester, hvor det er færre saker og det er mulig at de ender opp med å være to ansatte på ett team.

Ungdommenes muligheter for ettervern kan variere ut ifra hvor de bor (Paulsen, et al., 2020, s. 210). Dette vil trolig ha uheldig innvirkning for ungdommer som for eksempel bor i kommuner med dårlig økonomi hvor tilbudet er begrenset og organiseringen dårligere. Ifølge livsløpsteorien vil barnevernsbarnets opplevelse av livet før og under barneverntjenestens omsorg påvirke overgangen til voksenlivet. Ungdommer som har hjelpe- eller omsorgstiltak har opplevd ulike former for omsorgssvikt, de har mottatt forskjellige tjenester fra barnevernet og har individuelle egenskaper, ressurser og resiliens for å takle overgangen.

Barnevernspedagogen har en viktig oppgave med å definere den enkeltes behov og ut ifra barnevernets ansvarsområde gi ungdommen ettervern som sikrer best mulig overgang til voksenlivet.

Det kan tenkes at barneverntjenester står overfor flere utfordringer med å følge opp ettervern, særlig med tanke på ressurser og tid. Hvordan skal de rekke over flere barn og saker samtidig, i tillegg til å være tilgjengelig for de som er på vei ut av barnevernet? Det kan bli vanskelig å ta valg om hva eller hvem som skal prioriteres. Dersom ungdom er plassert i fosterhjem, kan kanskje barneverntjenesten tenke at det er naturlig at fosterforeldrene følger dem opp, siden de kjenner de best og dermed kan gi best oppfølging. Noe som mulig kan bli problematisk, dersom fosterhjemmet tenker at barneverntjenesten bør overta ansvaret eller bistå dem ytterligere i overgangen.

Hvis det besluttes at den unge ikke lenger skal motta tiltak fra barneverntjenesten, har barnevernet fremdeles ansvar for å hjelpe ungdommene å kontakte relevante hjelpeapparater de har behov for (Bakketeig & Backe-Hansen, 2018; Tysnes & Kiik, 2015). Hvordan ungdommen har opplevd bistanden fra barneverntjenesten er avgjørende for hvordan de benytter seg av ettervernet som gis og om den unge er motivert for å ta i bruk andre hjelpeapparater. Dersom det iverksettes en nasjonal handlingsplan som beskrevet i punkt 2.1, kan ulikhetene i ettervernstilbudet utjevnes. På denne måten får ungdommene klarere retningslinjer for hva samfunnet forventer av dem i overgangen, men også hva de kan forvente av barneverntjenesten.

5.1.2 Hvilke behov har ungdommene i overgangsfasen?

Oppveksten og sosialiseringprosessen vi går gjennom fra fødsel til voksenliv, skal forberede oss til å bli selvstendige og aktive samfunnsmedlemmer. Denne overgangen er ofte mer utfordrende for ungdommer med barnevernserfaring enn for ungdom flest (Breimo et. al.,

2015; Paulsen, 2016; Oterholm & Paulsen, 2018; Bakketeig & Backe-Hansen, 2018; Tysnes & Kiik, 2015). De har gjerne hatt en konfliktfylt oppvekst, de har ofte mindre ressurser og flere risikofaktorer i overgangen. Barnevernsbarn har gjerne opplevd utrygge miljø med lite grenser, uten trygge voksne som har vært sensitive på deres behov. Risikofaktorer som uheldige vennerelasjoner, dysfunksjon i familien, rus, vold, mangelfull emosjonell tilknytning og dårlig selvbilde har ofte vært en del av hverdagen til disse unge. Når ungdommene står overfor voksenlivet mangler de gjerne en naturlig relasjon å henvende seg til for råd, veiledning og trøst når vanskelige situasjoner oppstår. Barnevernsbarna har derfor større behov for støtte og bistand. Dette bekreftes i følgende artikler (Breimo et al., 2015; Paulsen 2016; Bakketeig & Backe-Hansen, 2018). Dette er også noe av det landsforeningen for barnevernsbarn har argumentert for, når de har kjempet om bedre rettigheter for barnevernsbarn (Barnevernsbarna, 2021).

Funn fra de fem forskningsartiklene viser at ungdommene har behov for sosial-, praktisk-, emosjonell-, og økonomisk støtte i overgangen (Breimo et. al., 2015; Paulsen, 2016; Oterholm & Paulsen, 2018; Bakketeig & Backe-Hansen, 2018; Tysnes & Kiik, 2015). En oppvekst preget av utrygge rammer og vonde erfaringer, kan føre til at løsrivelse og selvstendighet føles utrygt. Overgangsfasen er en kontinuerlig prosess der identiteten og selvrealiseringen til ungdommene utformes samtidig som samfunnet har mange forventinger og krav til dem. Ungdommene kan ha tanker om hvem de vil være, hva de skal bli og hva de ønsker å oppnå i livet. De kjenner kanskje press fra omgivelsene rundt og det er viktig å møte denne prosessen.

Det kan hende at noen av ungdommene aldri har vasket klær eller sett en regning før og plutselig skal de ha fullstendig oversikt og kontroll over egen livssituasjon og økonomi. For å unngå brå og uoversiktlig overgang vil tidlig innsats fra barnevernstjenesten være hensiktsmessig, slik at ungdommene kan oppleve gradvis og positiv overgang til voksenlivet. Relevante tiltak kan være at ungdommene får øve på å vaske klær, sette opp budsjett, planlegge handling, lage mat og betale regninger. Andre utfordringer som å bestille legetime, poste brev og navigering i ulike hjelpesystemer er handlinger som kan være trygt å få innføring i, på veien til selvstendighet. For enkelte ungdommer er det tilstrekkelig at saksbehandleren stikker innom av og til og hører hvordan de har det. For andre vil mer omfattende tiltak være hensiktsmessig og nødvendig for at de skal beherske selvstendighet.

5.1.3 Faktorer som ligger til grunn for positiv overgang til voksenlivet

En god relasjon til saksbehandler, fosterforeldre eller miljøterapeuter på institusjon er betydningsfullt, dette kommer frem i alle artiklene (Breimo et. al., 2015; Paulsen, 2016; Oterholm & Paulsen, 2018; Bakketeig & Backe-Hansen, 2018; Tysnes & Kiik, 2015). Gode relasjoner kan bidra til at ungdom tør å be om hjelp. Det gjør det lettere å ta imot forslag om støtte, samt informasjon om hva som er viktig fremover. For at god relasjon skal kunne bygges, krever det gjensidig innsats. Som nevnt i punkt 2.3 bør voksne i barnevernet tilegne seg relasjonskompetanse, slik at vedkommende mestrer å samhandle med ungdommen på en varm og forståelsesfull måte. Det er positivt dersom saksbehandler har forståelse for systemverden og livsverden. Da vil vedkommende kunne møte ungdommen på en hensiktsmessig måte, tilpasse tiltakene og samtidig jobbe ut ifra barneverntjenestens rammer.

Relasjonskompetansen kan også bidra til å etablere god kommunikasjon, der ungdommen kan sette ord på egne meninger og behov og saksbehandler kan imøtekomme disse. Det vil også være enklere å spørre om hjelp, søke trøst og råd når man har tillit i bunn. Foreligger den gode relasjonen, vil det trolig ha en positiv påvirkning på samarbeidet og ungdommens motivasjon for kommende endringsprosess, dette bekreftes også i Paulsen (2016, s. 48). Når de unge er på vei ut av barnevernet er det viktig å kartlegge positive ressurser og utforske hvordan ungdommen kan bygge videre på disse i samspill med voksne de har trygg relasjon til.

Når myndighetsalder inntreffer og ungdommen er på vei ut av barnevernet, kan de oppleve nye relasjonsbrudd med saksbehandler, miljøterapeuter og fosterforeldre. Disse har vært i livene deres over tid og kan ha blitt betydningsfulle for dem. Det er derfor viktig at ungdommen kan få tilbud til en støttende voksenperson fra barnevernet som kan følge dem opp, gi råd og tilpasse tiltak i denne prosessen (Paulsen, et al., 2020, s. 126). På den andre siden kan faktorer som bytting av saksbehandlere, fosterhjem eller ansatte på institusjon, begrense muligheten til å danne den gode vedvarende relasjonen. Det kan føre til at ungdommen mister tillit, føler seg mer overlatt til seg selv og er redd for nye avvisninger. Hvis barneverntjenesten ikke tar ansvar for å tilby et tilpasset ettervern, vil ungdommen ha vanskelig for å henvende seg for hjelp i overgangsfasen.

5.1.4 Overføring til NAV

I dette kapittelet drøftes det først hvordan ungdommene opplever ettervernet når dette er et samarbeid mellom barneverntjenesten og NAV og deretter ses det på opplevelsen når tjenestene overføres til NAV. Gjennom arbeidet med oppgaven kommer det frem at de unges

opplevelse av denne fasen påvirkes i stor grad av hvordan hjelpesystemet imøtekommer og støtter dem. For en vellykket overgang kreves det god koordinering av ettervernet og samhandling mellom tjenestene. Dette understrekes i Tysnes & Kiik (2015, s. 14). Det betyr at dersom barnevernet og NAV samarbeider og sammen tilrettelegger for et tilpasset tilbud vil ungdommene oppleve seg ivaretatt og overgangen oppleves lettere. I kapittel 2.6 nevnes at det ofte gis tjenester fra barneverntjenesten og NAV samtidig. Dette kan være en løsning som dekker den emosjonelle og praktiske støtten fra barnevernet, mens de får økonomiske ytelser til livsopphold og hjelp til sysselsetting fra NAV. Å bygge bro mellom barndom og voksenliv kan være hensiktsmessig for å unngå brå overgang. Denne fasen tar tid og gradvis tilnærming vil kunne bidra til at ungdommene får et bedre utgangspunkt til å håndtere utfordringer på en rustet måte. Tverrfaglig samarbeid mellom barnverntjenesten, NAV og andre instanser kan bedre ivareta de unges komplekse- og sammensatte omsorgsbehov når de planlegger og gjennomfører ettervern (Meld. St. 47 (2008-2009), s. 13). Dersom det er manglende fokus på samarbeid mellom tjenestene, kan det føre til at tilbudet til barnevernsbarna blir fragmentert. Det vil igjen medføre at ingen har den helhetlige oversikten og ansvarsfraskrivelse oppstår. Denne problematikken ble også belyst i Rapporten til Paulsen et al., (2020, s. 188)

NAV er ifølge Bakketeig & Backe-Hansen (2018, s. 32) den instansen som de unge oftest henvises til for videre oppfølging etter tiltak avsluttes fra barneverntjenesten. Barne-, ungdoms og familie direktoratet (2018) peker på at barnevernsbarn har lite erfaringer med å orientere seg i samfunnet og ta egne vurderinger. På bakgrunn av dette, kan det tenkes at de ikke har de beste forutsetninger for å navigere i kompliserte hjelpesystemer på egenhånd. Hvis de ikke opplever mestring i systemet, kan det være økt risiko for at de beslutter å avslutte tjenester.

Ved overføring til NAV, stilles det større krav til ungdommene sammenlignet med når de var under barnevernets omsorg (Tysnes & Kiik, 2015, s. 14). De blir selv ansvarlige for å følge opp at vedtak er aktive, sende inn meldekort og dersom de glemmer det, kan de risikere å miste fordelene og ytelsene. Det å falle mellom å være avhengig og uavhengig i tiden etter avsluttede tjenester fra barneverntjenesten vil være utfordrende for mange. En ungdom sier at han var bekymret for at han ikke mestret NAV-systemet, men ønsket ikke å be om hjelp, fordi han ville klare seg selv (Tysnes & Kiik, 2015, s. 10).

Hvis ungdommene får en god opplevelse av overføringen til NAV, der de blir møtt på behov og ikke som en sak, kan det forebygge tilfeller hvor ungdommer beslutter å droppe ut av skole og jobb. Noen barnevernsbarn ser på bistanden fra NAV som hensiktsmessig, mens andre

beskriver misnøye til tjenesten, systemet og oppfølgingen de gir (Tysnes & Kiik, 2015; Oterholm & Paulsen, 2018). Uavhengig av hvem som er ansvarlig for ettervernet, er betydningen av en god relasjon mellom saksbehandler og ungdommen viktig for en god overgang.

Det er viktig å få frem at ungdommene er på ulike stadier når de møter overgangen til voksenlivet. Selv om det er nevnt at ungdommene har dårligere forutsetninger på grunn av deres vanskelige oppvekstvilkår, vil det være noen som er klar for overgangen. Noen av de unge er resiliente og har flere beskyttelsesfaktorer, som kan gjøre dem bedre forberedt på å møte utfordringer. De har gjerne gjennom barnevernet fått oppleve god familiefungering, emosjonell tilknytning og har bygget god sosial kompetanse. I samsvar med livsløpsteorien vil de dermed ha et bedre utgangspunkt. De håndterer de utfordringene de møter når NAV ansvarliggjør og kjenner at det blir godt å stå på egne bein. Hvordan de unge opplever ettervernet som gis vil variere fra ungdom til ungdom ut fra deres livsløp, forutsetninger og resiliens. For noen vil det være hensiktsmessig at barneverntjenesten og NAV samarbeider, andre vil mestre å bli ansvarliggjort og kun få ettervern fra NAV. Tilbudet som gis vil variere og det vil ikke alltid være det som er mest hensiktsmessig som vil bli tilbudt, men dette bør tilstrebes for hver enkelt ungdom.

5.2 Juridiske føringer

5.2.1 Manglende informasjon og medvirkning

I dag har vi et lovverk som legger føringer for hvem som kan motta ettervern, dette er presentert i punkt 2.2 i teorikapitlet. Formålet med ettervern blir i rundskrivet beskrevet som at barnevernsbarn skal oppleve overgangen som forutsigbar og trygg, ved å få tilbud om tilstrekkelig støtte og hjelp (BLD, 2011, s. 3). Likevel tyder flere av funnene i artiklene på at dette ikke er tilfelle (Bakketeig & Backe-Hansen, 2018; Tysnes & Kiik, 2015; Breimo, et al., 2015; Oterholm & Paulsen, 2018). Ungdommene som intervjues har ulik forståelse for hvilke kriterier som gir ettervern og regelverket for oppfølging når de forlater omsorgen fra barnevernet (Paulsen, 2016, s. 44). I rundskrivet blir det videre tydeliggjort at ungdommer i god tid før de fyller 18 år skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon om muligheten for ettervern (BLD, 2011, s. 4). Dersom ungdommen ikke får tilstrekkelig informasjon om ettervern, har de dårligere utgangspunkt for å ta riktig valg basert på kunnskap om egen situasjon.

Livsløpsteorien viser til hvordan erfaringer påvirker elementære valg i overgangsprosesser. Basert på dette kan vi forstå at dersom ungdommer opplever misnøye og misforståelser i kontakten med barnevernet, kan det påvirke deres valg om å motta ettervern. Motsatt kan vi se at de som har hatt god relasjon til saksbehandler, tiltak og oppfølging, vil være positivt innstilt til å motta ettervern. I lys av dette kan vi se at noen ungdommer har resiliens. De kan være ressurssterke og motivert til å be om hjelp, slik at de håndterer overgangen.

Medvirkning i utformingen av ettervernstilbudet er også en del av de juridiske føringene for ettervern. Barne-, ungdoms og familiedirektoratet (2019) sier at ved å gi ungdommer mulighet til å medvirke i saker som angår seg selv, vil de kunne bruke egen kunnskap til å påvirke egen fremtid. Det kan også medføre at de føler eierskap til situasjonen, noe som gjør den lettere å håndtere. Det kan tenkes at de mest hensiktsmessige tiltakene blir utformet i samarbeid med ungdommen, da de i større grad vet hva som fungerer for dem og hva som virker mot sin hensikt.

Intervjuene fra Paulsen (2016, s. 44) sin studie tyder på at ungdommene i liten grad opplever å ha innflytelse på ettervernstilbudet som gis. Dette bekreftes også i teoridelen hvor Paulsen et al., (2020, s. 150) sin rapport avdekker at tiltakene ofte er standardisert og allerede ferdig utarbeidede tiltaksløsninger. Barnevernsbarna har ulike oppveksterfaringer og komplekse omsorgsbehov, dermed bør de få tilbud om tiltak som er tilpasset den enkeltes livssituasjon. Dersom god relasjon foreligger mellom ungdom og saksbehandler er det høyere sannsynlighet for at det skapes gode medvirkningsprosesser.

I artikkelen til Breimo et al., (2015, s. 39) sier flere ungdommer at de opplevde at kontakten med barnevernet opphørte brått. Uten formodning ble de henvist til NAV, deretter fraskriver barneverntjenesten seg ansvar, uten tydelig begrunnelse. Dette er motstridende fra rundskrivet, som sier at avslutning av vedtak skal begrunnes ut fra hensynet til barnets beste jf. §4-1 (BLD, 2011, s. 2; bvl, 1992). I tilfeller hvor ungdommene selv uttrykker hva eller hvem de ønsker å motta ettervern fra, burde deres ønsker bli vektlagt i avgjørelsene som tas. Dette ligger implisitt i barns rett til å medvirke i kontakten med barnevernet (bvl, 1992, §1-6; BK, 1989, art 12). Myndiggjøring og medvirkning er dessuten viktig for å gi ungdommene tro på egen mestring og framtid.

Flere av de unge er kanskje ikke informert om at de har mulighet til å påklage avslaget de får til fylkesmannen, jf. § 6-5 (bvl, 1992). Dette viser at det er viktig at barnevernspedagoger i sin

fagutøvelse må være bevisst på hvilke rettigheter den unge har i møte med barnevernssystemet. De må opplyse om informasjon som kan være nødvendig for at de unge skal ha best mulig forutsetninger for å ta riktige valg for fremtiden. Dette inkluderer å opplyse de unge om hva som er mulig å få til innenfor rammene og hvor grensene går for det barnevernet og andre tjenester kan tilby i overgangen.

5.2.2 Når ungdommen ikke ønsker ettervern

Ungdommer tar i noen tilfeller beslutningen om ettervern uten nøye overveielse. Faktorer som stress eller lite innsikt i overgangsfasen gjør at de takker nei til ettervern. I etterkant kan de se at ettervern hadde vært nødvendig, men synes det er vanskelig å vende tilbake for å be om hjelp. En ungdom i Bakketeig og & Backe-Hansens (2018, s. 37) artikkel tok likevel skrittet og ba om hjelp, men ble møtt med motstand. Dette kan oppleves vondt og avvisende, noe som barnevernsbarn ofte er spesielt sårbare for. Det kan få negative følger for ungdommene og kan medføre vansker med å henvende seg for nødvendig hjelp i andre situasjoner senere i livet.

Det er likevel ikke slik at ettervern er løsningen for alle. I noen tilfeller ønsker ungdommen å prøve seg på egenhånd. Dette kommer frem i Paulsens (2016, s. 48) artikkel hvor noen ungdommer uttrykker glede over løsrivelse og selvstendighet. Barneverntjenesten kan gjøre gode forberedelser og innsats for å lage tilpassede planer med ungdommen i forkant av myndighetsalder, men når de fyller 18 år er det ingen garanti at ting går som planlagt. Det kan tenkes at når ungdommen har vært i en systemrelasjon over lengre tid, kan frihetsfølelsen bli sterk og dermed avgjørende for valget om å motta ettervern eller ikke.

Bakketeig & Backe Hansen (2018, s. 31) peker på at de indikatorene som ofte fører til at ungdommer beslutter å avslutte tjenester er relatert til misnøye med systemet, avslag på ønskede tjenester og at behov ikke imøtekommes. Med andre ord velger noen å avslutte ettervern fordi de har dårlig erfaring med eller er negativt innstilt til barnevernstjenesten. Noen ungdommer kan til og med føle at barneverntjenesten har skyld i situasjonen de er i og vil derfor bryte all kontakt. Disse ungdommene har gjerne flere risikofaktorer enn beskyttelsesfaktorer og mangler resiliens. De klarer kanskje ikke å fokusere på det positive med hjelpen de har fått, men konsentrerer seg om det som ikke har fungert, da de generelt har mange negative opplevelser i bagasjen. Dette kan tyde på at de ikke klarer å ta ansvar for å gjøre nødvendige endringer i livet, ta gode valg eller de kan være umodne. Noen har kanskje havnet i dårlige miljøer som ikke bidrar til motivasjon for å motta ettervern.

Livsløpsteorien påpeker at personlig timing og sosial timing ikke alltid samsvarer, noe som medfører at ungdommen ikke nødvendigvis er klar for selvstendigjøring når det forventes av samfunnet. Det kunne likevel vært hensiktsmessig å gi tydeligere informasjon om ettervern og alternativene til ettervern på et tidligere tidspunkt. Gjerne gjentatte ganger, slik at barnevernsbarna fikk mer tid til å få tenkt seg om før beslutningen tas. Dette behovet uttrykkes også i fokusgruppe intervjuene til Paulsen (2016, s. 44).

Det kan også hende at enkelte ikke ser nødvendigheten med ettervern. Fordi de fungerer godt og får dekket støtten de behøver fra venner, biologisk familie eller øvrig nettverk. Noen kan ha blitt godt forberedt av saksbehandler i forkant av myndighetsalder og har ressurser, motstandsdyktighet og motivasjon til å mestre selvstendighet.

5.2.3 Styrket rett til ettervern

Artiklene etterlyste at det kunne vært behov for støtte utover 23 års alder og at det burde vedtas et utvidet og styrket ettervern i Norge (Paulsen, 2016; Bakketeig & Backe-Hansen, 2018; Tysnes & Kiik, 2015; Breimo, et al., 2015; Oterholm & Paulsen, 2018). Funn tyder på at økonomi ofte er årsaken til at ettervern avsluttes når ungdommene er mellom 19 og 20 år (Paulsen, 2016, s. 47). Sett ut fra forskningen viser det at de som ikke mottar ettervern har større risiko for å havne utenfor som voksne, dette er vurdert ut fra indikatorer som uførhet, utdanning og dødelighet. Det betyr at de sannsynligvis ikke mestrer arbeidslivet og blir nødt til å motta tjenester fra NAV og kanskje andre hjelpeinstanser, på statens regning. I dette tilfellet bør det vurderes om det er mer hensiktsmessig å følge ungdommene opp i lenger tid, for å forebygge at ungdommene faller utenfor som voksne. Dette vil kanskje lønne seg på lengre sikt.

På bakgrunn av blant annet studier som er foretatt og proposisjoner sendt til stortinget, er det vedtatt en endring i loven som har åpnet opp for oppfølging av ungdommer med barnevernsbakgrunn til fylte 25 år. Lovendringen trådte i kraft januar 2021 (Prop. 84 L (2019–2020), s. 13-14). Det kan tenkes at lovendringen vil kunne sikre en fleksibilitet, som gir rom for at ungdommene kan prøve og feile en periode etter fylte 18 år. På den ene siden kan det diskuteres om det ville vært mer hensiktsmessig å utbedre kvaliteten på ettervernet som allerede tilbys først, fremfor å utvide aldersgrensen. Det kan tenkes å bli mer utfordrende å gi kvalitativt gode tilbud nå som flere vil motta tjenester. På den andre siden vil det være positivt for de som velger å takke nei til ettervern, men som i etterkant innser behovet for videre støtte og kan vende tilbake. Det må nevnes at utvidelsen av aldersgrensen

sannsynligvis vil omfatte få barn, men den gir likevel mulighet til å hjelpe de som opplever overgangen som mest utfordrende.

Det foreligger et forslag til ny barnevernlov som skal opp på høring i Stortinget jf. teoriens punkt 2.2. Denne har som formål å tilpasse seg det samfunnet vi lever i nå (Prop. 133 L (2020–2021), s. 17). Forslaget ønsker å arbeide for at det skal utformes like tilbud i de ulike kommunene. Det diskuteres også om reglene for ettervern skal komme i egen lovbestemmelse. Dette vil kanskje medføre at det blir enklere for barnevernsbarn å utforske egne rettigheter, når dette kommer tydeligere frem i loven.

6.0 Avslutning

Problemstillingen i studien har som hensikt å utforske hvordan ettervern kan påvirke barnevernsbarn sin overgang til voksenlivet. Som kommende barnevernspedagog skal jeg legge til rette for å bedre og sikre gode levekår for barnevernsbarn gjennom målrettet arbeid. Det inkluderer å møte barn og unge som skal forberedes på selvstendig voksenliv. Kunnskap om opplevelsen av ettervern og påvirkningen på overgangen er viktig og nødvendig for å forebygge brå overgang. Ungdommenes ulike utgangspunkt og individuelle behov vil ha innvirkning på ettervernet og dermed også overgangen.

Funn i studien indikerer at ungdommene med barnevernsbakgrunn har ulike opplevelser av hvordan ettervernet har påvirket overgangen til voksenlivet. Mangelfull informasjon og mulighet til å medvirke har vært faktorer som har påvirket overgangen for flere. Noen har hatt god relasjon til saksbehandler og har blitt godt forberedt på det som venter dem når de fyller 18 år. Andre beskriver at fasen er preget av uvisshet og utfordringer knyttet til samfunnets forventninger til dem. Et annet representativt funn er at overgangen til NAV har vært vanskelig. Godt samarbeid mellom ulike instanser er ofte positivt og vil være til hjelp for de unges videre utvikling.

Det er viktig å presisere at ungdommene som omtales i oppgaven har ulike behov, forståelse av egen situasjon og kan derfor ikke generalisere hvordan alle opplever ettervernet. Studien viser til erfaringer fra en gruppe, som kan ha overføringsverdi til andres opplevelser. En felles faktor i overgangsfasen for alle barnevernsbarn er viktigheten av en trygg og stabil relasjon, bygget på kommunikasjon som fremmer tillit mellom saksbehandler og ungdommene. Det er viktig at barneverntjenesten tilbyr tilpassede tiltak ut fra ungdommenes behov og at hjelpen

gis til rett tid. Det er likevel viktig å poengtere at et godt ettervern ikke alltid betyr at overgangen blir vellykket.

Som nevnt i kapittel 2.1 er det forskjeller i tilbudet som gis i kommunene, basert på økonomi og organisering i de ulike barneverntjenestene. Jeg håper at forskning fremover har fokus på hvordan dette kan utjevnes, slik at de unge ikke berøres av faktorer som er utenfor deres kontroll. Det er flere grunner til å gi klarere retningslinjer for ettervern og utforme flere tiltak som kan tilpasses individuelle behov. Blant annet viser tidligere forskning at denne gruppen er sårbar og at ungdommer som mottar ettervern klarer seg bedre, enn de som ikke mottar det (Bakketeig & Backe-Hansen, 2008; Clausen & Kristofersen, 2008; Paulsen, et al., 2020).

Dersom forslaget til ny barnevernlov iverksettes, vil dette forhåpentligvis kunne bidra til å gi like muligheter og styrke de unges rett til ettervern. En nasjonal handlingsplan ville også vært ideelt for både barneverntjenestene og de unge i barnevernet. Hadde det vært mulighet for videre forskning ville både kvalitativ og kvantitativ metode vært nyttig for å se nærmere på samarbeid mellom ulike instanser i ettervernet. Det ville vært aktuelt å sett på hvordan PPT, skolen og psykiske helsetjenester bidrar i samarbeidet for å tilby et godt og tilpasset ettervern for barnevernsbarn.

Litteraturliste

Backe-Hansen, E. (2019). *Tverrfaglig og tverretatlig samarbeid – til besvær og til barns og unges beste*. I Studsrød, V. Paulsen, I. Kvaran, & K. Mevik (Red.) *Barnevernspedagog: en grunnbok*. (s. 245-257). Universitetsforlaget. ***12 sider**

Backe-Hansen, E. (2021). *Fra barnevern til voksenliv: utfordringer og mestring*. Cappelen Damm Akademisk. ***59 sider**

Backe-Hansen, E., Madsen, C., Kristofersen, L. B., & Hvinden, B. (2014). *Barnevern i Norge 1990-2010. En longitudinell studie*. (NOVA rapport 9/19).

https://bibliotek.buudir.no/BUF/101/Barnevern_i_Norge_1990_2010_NOVA.pdf

Bakketeig, E., & Backe-Hansen, E. (red.) (2008). *Forskningsskunnskap om ettervern*. (NOVA rapport 17/08). [https://oda.oslomet.no/oda-](https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/4971/3586_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

[xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/4971/3586_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/4971/3586_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Bakketeig, E & Backe-Hansen, E. (2018) *Agency and flexible support in transition from care: learning from the experiences of a Norwegian sample of care leavers doing well*. *Nordic Social Work Research*, 8:sup1, 30-42. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2018.1518815>***12**

sider

Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester*. (LOV-1992-07-17-100). Lovdata.

<https://lovdata.no/lov/1992-07-17-100>

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2011). *Rundskriv om tiltak etter barnevernloven for ungdom over 18 år*. (Nr. Q-13/2011) [Rundskriv]. Regjeringen.

<https://www.regjeringen.no/no /dokumenter/rundskriv-om-tiltak-etter-barne-loven-for/id651092/>

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2019, 02. april). *Barn og unges rett til medvirkning*.

Buudir.[https://buudir.no/Barnevern/Fagstotte/Samarbeid mellom helse og barnevern/Barn o](https://buudir.no/Barnevern/Fagstotte/Samarbeid_mellom_helse_og_barnevern/Barn_og_unges_rett_til_medvirkning/)
[g unges rett til medvirkning/](https://buudir.no/Barnevern/Fagstotte/Samarbeid_mellom_helse_og_barnevern/Barn_og_unges_rett_til_medvirkning/)

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2020, 03. februar). *Ettervern: tiltak for ungdom over 18 år*. Buudir.

[https://buudir.no/Barnevern/Fagstotte/Negativ sosial kontroll tvangsekteskap og aresrelatert vold en veileder til barnevernstjenesten/Fasene i en barnevernssak familie og sik](https://buudir.no/Barnevern/Fagstotte/Negativ_sosial_kontroll_tvangsekteskap_og_aresrelatert_vold_en_veileder_til_barnevernstjenesten/Fasene_i_en_barnevernssak_familie_og_sik_kerhetsarbeid/Ettervern/)
[kerhetsarbeid/Ettervern/](https://buudir.no/Barnevern/Fagstotte/Negativ_sosial_kontroll_tvangsekteskap_og_aresrelatert_vold_en_veileder_til_barnevernstjenesten/Fasene_i_en_barnevernssak_familie_og_sik_kerhetsarbeid/Ettervern/)

Borge, A. I. H. (2018). *Resiliens: risiko og sunn utvikling*. (3.utg.). Gyldendal Akademisk.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). *Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://search-proquest-com.ezproxy.uis.no/docview/223135521/fulltextPDF/87383CE39F6B4412PQ/1?accountid=136945> ***26 sider**

Breimo, J. P., Sandvin, J. T. & Thommesen, H. (2015) *Trøblete overganger i et aldersdelt hjelpeapparat*. Tidsskriftet Norges Barnevern, 92(1), ss. 29-44. https://www.idunn.no/file/pdf/66773343/trøblete_overganger_i_et_aldersdelt_hjelpeapparat.pdf ***15 sider**

Bunkholdt, V., & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Gyldendal Akademisk.

Clausen, S-E. & Kristofersen, L, B. (2008). *Barnevernsklienter i Norge 1990-2005. En longitudinell studie*. (Nova-rapport 3/2008). <http://www.sakkyndig.com/kv/nova0308.pdf>

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg.). Gyldendal. ***221 sider**

Drugli, M, B. (2008). *Barn som vekker bekymring*. (2.utg.). Cappelen Damm Akademisk. ***16 sider**

Eriksen, E. & Germeten, S. (2012) *Barnevern i barnehage og skole: møte mellom barn, foreldre og profesjoner*. Cappelen Damm Akademisk. ***28 sider**

Jacobsen, D, I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3.utg.). Cappelen Damm Akademisk. ***54 sider**

Kvello, Ø. (2015). *Barn i risiko: skadelige omsorgssituasjoner*. (2.utg.). Gyldendal Akademisk. ***30 sider**

Landsforeningen for barnevern barn. (2021, 10. februar). *Ettervern*. <https://barnevernbarna.no/om-oss/politisk-plattform/ettervern/>

Meld. St. 47 (2008-2009). *Samhandlingsreformen - rett behandling – på rett sted – til rett tid*. Helse- og omsorgsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-47-2008-2009-/id567201/>

Otherholm, I. (2016). *Beslutninger om ettervern*. I Christiansen, Ø. & Kojan, B, H. (red). *Beslutninger i barnevernet*. (s. 129-143). Universitetsforlaget.

Oterholm, I. & Paulsen, V. (2018) *Young people and social workers' experience of differences between child welfare services and social services*. Nordic Social Work Research, 8:sup1, 19-29. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2018.1450283> *11 sider

Prop. 73L (2016-2017). *Endringer i barnevernloven (barnevernsreform)*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-73-l-20162017/id2546056/> *36 sider

Prop. 169 L (2016-2017). *Endringer i barnevernloven mv. (bedre rettssikkerhet for barn og foreldre)*. Barne- og familiedepartementet.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-169-l-20162017/id2568801/?ch=1>

Prop. 84 L (2019–2020). *Endringer i barnevernloven (samtaleprosess, årlig tilstandsrapportering mv.)* Barne- og familiedepartementet.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-84-l-20192020/id2698870/> *13 sider

Prop. 133 L (2020–2021) *Lov om barnevern (barnevernloven) og lov om endringer i barnevernloven*. Barne- og familiedepartementet.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-133-l-20202021/id2842271/>

Paulsen, V. (2016, 6. april). *Ungdom på vei ut av barnevernet: brå overgang til voksenlivet*. Tidsskrift Norges Barnevern, 93(1), ss. 36-51.

https://www.idunn.no/file/pdf/66849754/ungdom_paa_vei_ut_av_barnevernet_-_braa_overgang_til_voksenl.pdf *15 sider

Paulsen, V., Wendelborg, C., Riise, A., Berg, B., Tøssebro, J., & Caspersen, J. (2020). *Ettervern: En god overgang til voksenlivet: Helhetlig oppfølging av ungdom med barnevernerfaring*. <https://samforsk.no/Publikasjoner/2020/Ettervern%20-%20en%20god%20overgang%20til%20voksenlivet%20WEB.pdf>

*187 sider

Universitet i Stavanger. (2021, 24. mars). *Barnevernspedagog bachelor*. UIS.

<https://www.uis.no/nb/studier/barnevernspedagog-bachelor>

Storhaug, A. S., Bratterud, Å. (2008). *Overgang fra barnevern til voksenliv i Trondheim: sluttrapport fra OBVIT-prosjektet*. (Vol. rapport nr. 12/2008)

<https://samforsk.brage.unit.no/samforsk-xmlui/bitstream/handle/11250/2367131/Overgangen%2Bfra%2Bbarnevern%2Btil%2Bvoksenliv%2Bi%2BTrondheim%2BWEB.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

Storø, J. (2012). *Ettervern og overgang for ungdom i barnevernet*. Universitetsforlaget. ***169 sider**

Støren, I. (2013). *Bare søk!: praktisk veiledning i å gjennomføre litteraturstudier*. (2. utg.). Cappelen Damm Akademisk. ***71 sider**

Thidemann, I.-J. (2015). *Bacheloroppgaven for sykepleierstudenter: den lille motivasjonsboken i akademisk oppgaveskriving*. Universitetsforlaget. * **84 sider**

Tveiten, S. (2020). *Helsepedagogikk: helsekompetanse og brukermedvirkning*. (2. utg.). Fagbokforlaget. ***47 sider**

Tysnes, I. B., & Kiik, R. (2015) *Forlenget barndom og forlenget foreldreskap*. Fontene Forskning, 8(1.), 4-16. <https://fonteneforskning.no/pdf-15.33180.0.3.0d329612de> ***12 sider**

*** Det er brukt 1118 sider valgfritt pensum i oppgaven.**